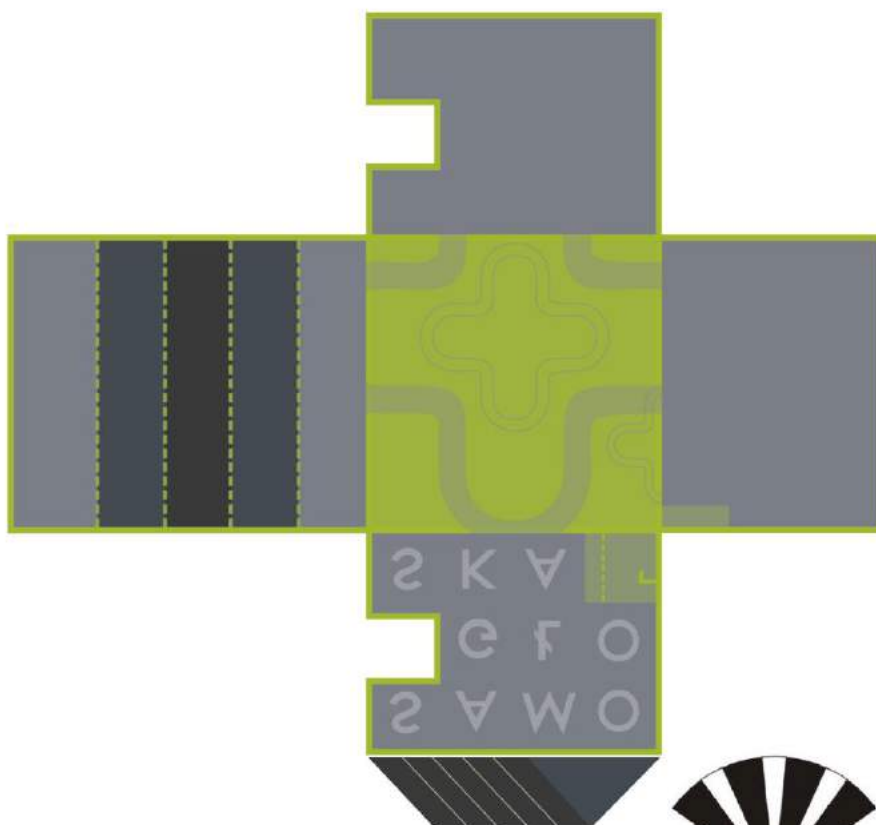

DIAGNOZA POTENCJAŁU MAL

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

obserwatorium

BIELAŃSKI
OŚRODEK
KULTURY

WPROWADZENIE – słowo od autora

Szanowni czytelnicy, drodzy mieszkańcy i pracownicy. Oddajemy w Wasze ręce diagnozę lokalnego potencjału kulturotwórczego dla Miejsca Aktywności Lokalnej Samogłoska. Serdecznie dziękujemy za Waszą otwartość, szczerość oraz wolę współpracy. Bez Waszej chęci współdziałania nie udałooby nam się zebrać tak bogatego materiału, który po przeprowadzonej analizie jest podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji dla badanej instytucji. Przeprowadzone badania stanowiły mieszankę wielu metod badawczych, których połączenie umożliwiło pozyskanie bogatych i pogłębionych danych ilościowych oraz jakościowych.

Działania badawcze były realizowane w ramach dwóch ścieżek finansowania. Pierwsza jako zlecenie badań przez Bielański Ośrodek Kultury (czas realizacji: listopad – grudzień 2017 roku). Druga w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018, projekt pod nazwą „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!” (czas realizacji: marzec – czerwiec 2018 roku).

Dane pozyskane w 2017 roku stanowiły podstawę wniosku o dofinansowanie (w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018), który przeszedł pozytywną ocenę formalną i merytoryczną, a Bielański Ośrodek Kultury, jako jedyna instytucja z m.st. Warszawy, otrzymał dofinansowanie na proponowane działania. Przyznana dotacja umożliwiła kontynuację badań i pogłębienie wyników diagnozy. Dlatego też w prezentowanym dokumencie przedstawiamy przebieg oraz wyniki obu procesów badawczych, które są spójne i uzupełniają się.

Życzymy miłej lektury!

Słowniczek, definicje

POTENCJAŁ

- ❖ Rodzaj zdolności w danej dziedzinie, w wymiarze indywidualnym lub grupowym;
- ❖ Umiejętność udziału w życiu społecznym, charakteryzująca się wysokim poziomem aktywności, współpracy, chęcią przekazywania wiedzy i swoich doświadczeń.

UCZESTNICTWO W KULTURZE

Uczestnictwo w kulturze w szerokim rozumieniu to „proces włączania i wyłączenia się jednostek i grup, przedmiotów, idei, zachowań oraz ich konfiguracji w konkretne sytuacje (codzienne i odświętne) uregulowane kulturowo”¹. To „zarówno uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych przez «świątynie sztuki», takie jak teatr, muzeum czy opera, udział w warsztatach, festiwalach, festynach, ale również pisanie przez kogoś wierszy, publikowanie wpisów na blogu internetowym, tworzenie muzyki „garażowej” lub amatorskich filmików, bez zamiaru profesjonalizacji tej działalności. (...) [Dodatkowo] to wszelkie aktywności podejmowane w domu, czyli między innymi oglądanie telewizji, słuchanie radia, korzystanie z Internetu”².

MAL-e – MIEJSCA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ³

- ❖ Wspierają lokalne pomysły i działania społeczne mieszkańców;
- ❖ Sprzyjają realizowaniu pomysłów mieszkańców, nawiązywaniu sąsiedzkich relacji oraz aktywnemu spędzaniu czasu wolnego w najbliższym otoczeniu;
- ❖ Udostępniają swoją przestrzeń na oddolne działania, podejmowanie współpracy z mieszkańcami i wspólne aktywizowanie sąsiadów;
- ❖ Nieodpłatnie udostępniają mieszkańcom przestrzeń i sprzęt potrzebny do działań, współorganizują lokalne wydarzenia;
- ❖ Pracownicy i wolontariusze związani z danym miejscem są otwarci na propozycje i potrzeby różnych mieszkańców;
- ❖ Inicjują lokalne wydarzenia, podczas których sąsiedzi mogą się poznać (np. dzień sąsiada, sąsiedzką Gwiazdkę, sąsiedzkie pikniki);
- ❖ Współtworzą program z mieszkańcami;
- ❖ Organizują spotkania, warsztaty, dzięki którym mieszkańcy dowiadują się, jak mogą realizować swoje pomysły;
- ❖ Chętnie wchodzą w partnerstwa lokalne.

¹ Fatyga, B., *Słownik Teorii Żywej Kultury*, <http://ozkultura.pl/wpisy/297> [data dostępu: 5.06.2017].

² Janicka-Olejnik, E., *Uczestnictwo Polaków w kulturze w świetle aktualnych raportów*, „Studia BAS” 2(46) 2016, s. 57–75, [bhttp://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/\\$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf) [data dostępu: 5.06.2017], s. 61.

³ Urząd Miasta Stołecznego Warszawa, <http://inicjatywa.um.warszawa.pl/mal> [data dostępu: 1.09.2017].

1. Cele, metody i narzędzia badawcze

Cele:

- ❖ Opracowanie diagnozy społeczności lokalnej zamieszkującej rejon wokół Miejsca Aktywności Lokalnej Samogłoska (MAL Samogłoska: nazywane w dalszej części raportu również Samogłoska, MAL), pod względem jej potrzeb kulturalnych, sposobów spędzania czasu wolnego, zainteresowań, uczestnictwa w kulturze;
- ❖ Opracowanie diagnozy postrzegania MAL Samogłoska przez mieszkańców;
- ❖ Określenie nowych kierunków działań kulturalnych w MAL Samogłoska.
- ❖ Diagnoza możliwości rozwoju współpracy Miejsca Aktywności Lokalnej Samogłoska z lokalnymi liderami.

Spacery etnograficzne – rodzaj badania terenowego opartego na obserwacji uczestniczącej oraz wywiadzie otwartym, z elementami socjologii wizualnej. W ramach prezentowanego badania rozpoznaniem zostały objęte Młociny. Rozpoznaniu etnograficznemu towarzyszyły zarówno wywiady otwarte, jak i ankiety – badacze przeprowadzili 60 rozmów pogłębionych oraz ponad 60 rozmów krótkich z napotkanymi mieszkańcami. Wartością dodaną tej metody była promocja projektu oraz samego MAL Samogłoska – respondenci otrzymywali od badaczy ulotki z programem na grudzień, które zawierały na odwrocie krótki opis definiujący MAL-e (decyzję o umieszczeniu tej definicji podjęto po wstępnym rozpoznaniu, które wykazało, że mieszkańcy nie wiedzą, czym są miejsca aktywności lokalnej).

Wywiady z osobami, które aktywnie uczestniczą w działaniach MAL Samogłoska, zostały przeprowadzone przy pomocy scenariusza rozmowy, który został opracowany na podstawie wstępnych wyników badań i obserwacji. Każda rozmowa miała nieformalny charakter i odbywała się w siedzibie MAL Samogłoska. Łącznie przeprowadzono 11 wywiadów.

Warsztat diagnostyczny z osobami, które aktywnie i względnie regularnie uczestniczą w działaniach MAL Samogłoska. Jego głównymi celami było: omówienie wstępnych wyników badań; zdiagnozowanie potencjału uczestników; zmapowanie grup, które nie uczestniczą w działaniach MAL Samogłoska; wspólne wypracowanie pomysłów na działania komunikacyjno-promocyjne, które mogłyby być realizowane przez mieszkańców; pobudzenie uczestników do większego zaangażowania w działania MAL Samogłoska.

Badanie ankietowe (PAPI) odbiorców oferty MAL Samogłoska. Celem badania było zmapowanie i zidentyfikowanie nie tylko odbiorców, ale pośrednio także grup mieszkańców (pod względem wieku i miejsca zamieszkania) nieuczestniczących w działaniach MAL Samogłoska. Ankieta miała formę papierowej „przedzieranki” i zawierała 4 pytania: o płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz źródło informacji na temat oferty MAL Samogłoska. Łącznie przeprowadzono 39 ankiet.

Wywiady pogłębione. W ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!” wytypowano do przeprowadzenia wywiadów trzy podmioty (kawiarnia/pub Przystanek Młociny, Samorząd Studentów UKSW, restauracja Gniazdo Smaku). Dodatkowo, w trakcie procesu badawczego zdecydowano, aby do badania włączyć właściciela warsztatu samochodowego (mieszczącego

się przy ul. Wazów 5), który to właściciel – zdaniem jednego z rozmówców – mógłby być określony mianem lokalnego lidera, ze względu na znajomość większości mieszkańców Młocin. Wywiady przeprowadzono łącznie z 6 osobami, w miejscach ich działalności. Rozmowy trwały od 5 do około 80 minut (wyjątek stanowi rozmowa z pracownikiem restauracji „Gniazdo Smaku”, która trwała około 5 minut; pozostałe rozmowy trwały minimum 20 minut).

Sonda i rozmowy nieformalne. W ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!” w MAL Samogłoska przeprowadzono także sondę. Uczestników wybranych zajęć i spotkań pytano o to, co chcieliby robić w MAL, oraz o to, czego im w tym miejscu brakuje. Wśród uczestników spotkania na temat historii Młocin przeprowadzono dodatkowo badanie ankietowe (PAPI) oraz rozmowy nieformalne. Było to spowodowane faktem, że w spotkaniu tym wzięła udział duża grupa osób, które w Samogłosce zagościły po raz pierwszy.

Działania diagnostyczne zostały zrealizowane przez trzyosobową grupę badaczek. Łącznie odbyło 8 spacerów etnograficznych, przeprowadzono około 120 rozmów z osobami, które nie uczestniczą w działaniach MAL Samogłoska, 11 wywiadów z uczestnikami oferty MAL Samogłoska, 1 warsztat diagnostyczny, 4 wywiady z potencjalnymi partnerami, sondę oraz około 10 rozmów nieformalnych.

2. Charakterystyka MAL Samogłoska

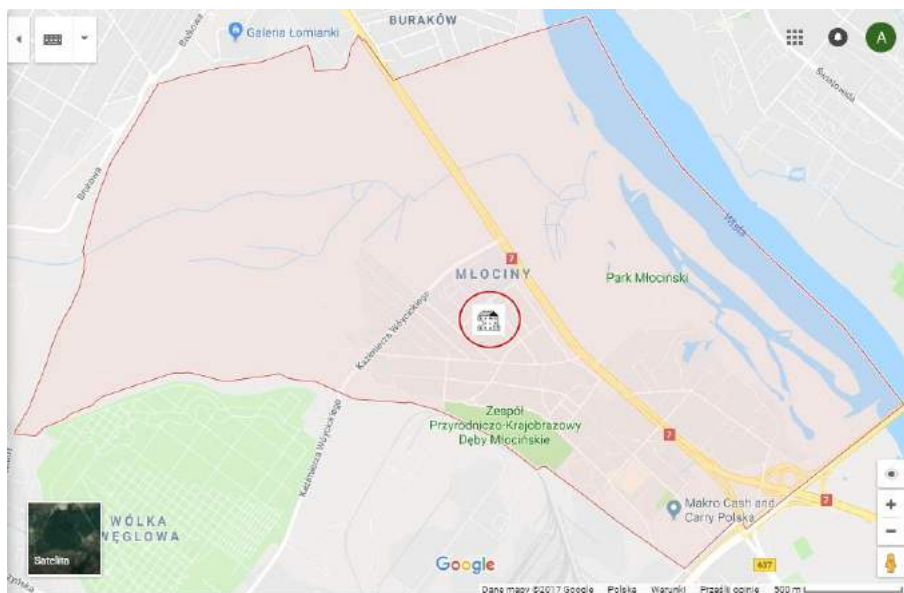
Miejsce Aktywności Lokalnej Samogłoska zostało otwarte w kwietniu 2017 roku przy ulicy Samogłoska 9a (wejście od ul. Balaton). Działa ono w małym, dwupiętrowym bloku (kiedyś mieszkania nauczycielskie), który jest położony na terenie szkoły podstawowej nr 77 im. W. Zielenicy. Na parterze budynku funkcjonuje żłobek. MAL Samogłoska ma swoją siedzibę na pierwszym piętrze. Lokal Samogłoski to mieszkanie, w którym znajdują się pomieszczenie biurowe, kuchnia, dwie łazienki oraz przestronny, duży pokój z wyznaczoną sferą relaksu oraz przestrzenią do prowadzenia warsztatów. Istnieje możliwość, aby pomieszczenie to przedzielić drzwiami przesuwными, co dałoby możliwość utworzenia dwóch oddzielnych sal. W pobliżu budynku znajdują się plac zabaw, boisko szkolne oraz niezagospodarowana przestrzeń zielona.

W instytucji pracują na pełen etat dwie osoby, w godzinach od 10:00 do 20:00. Samogłoska otwarta jest od wtorku do soboty. Z MAL-em współpracują stażyści, warsztatowcy oraz mieszkańcy.

2.1. Kontekst dzielnicy – położenie

MAL Samogłoska położony jest w dzielnicy Bielany, w rejonie Młociny, w północnej części Warszawy. Młociny to rejon dość wyraźnie wyodrębniony. Od zachodu graniczy on z Wólką Węglową, od południa z Hutą, Wrzecionem i Lasem Bielańskim, natomiast od północy – z gminą Łomianki. Duża część Młocin charakteryzuje się zabudową jednorodziną. W rejonie znajdują się również wielolokalowe budynki mieszkalne (osiedla), w większości grodzone. Ponadto na terenie Młocin mieszczą się stacja metra Młociny, dworzec autobusowy, Pałac Bruhla, Instytut Sportu, Huta ArcelorMittal, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW), Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dęby Młocińskie, Park Młociński. W najbliższym sąsiedztwie MAL Samogłoska znajdują się, między innymi: szkoła podstawowa, Instytut Sportu,

UKSW, kościół, przedszkole prywatne, prywatna szkoła językowa, restauracja, Przystanek Młociny (kawiarnia/ pub).

Mapa nr 1: Lokalizacja MAL Samogłoska.

2.2. Działania komunikacyjno-promocyjne

Pomimo względnie krótkiego czasu funkcjonowania, MAL Samogłoska zdążył już wypracować różnorodne metody i narzędzia docierania do potencjalnych odbiorców. Jednym z najważniejszych jest profil Samogłoski na portalu społecznościowym Facebook. Obecnie [data dostępu: 20.12.2017 r.] posiada on 653 polubienia i 699 obserwatorów.

Samogłoska drukuje plakaty (w kilku formatach), które mogą też służyć jako ulotki. Materiały są dystrybuowane kilkoma kanałami: te w mniejszym formacie wrzucane są do skrzynek okolicznych domów, standardowe plakaty są natomiast rozwieszane na kłatach schodowych – przez stażystów MAL oraz zaangażowanych mieszkańców. W kolportażu pomagają również Samorząd Mieszkańców Młocin.

Tuż po otwarciu MAL na ogrodzeniu przy budynku został wspólnie z mieszkańcami wpleciony napis: „Samogłoska”. Od września 2017 roku Samogłoska posiada swój indywidualny logotyp, niedawno powstał również neon reklamowy placówki, który jest umieszczony na budynku. Na ścianie budynku wisi również gabłota informacyjna. W planach jest również wymalowanie znaków graficznych na chodnikach – znaki te będą prowadziły prosto do MAL.

Według kierowniczki dużym utrudnieniem dla potencjalnych odbiorców jest myląca lokalizacja – wejście do MAL znajduje się przy ulicy Balaton, a nie ulicy Samogłoska. Natomiast na skrzyżowaniu tych dwu ulic nie ma żadnego plakatu ani strzałki, które mogłyby nakierować odwiedzających na właściwą drogę. Ze względu na przedłużający się remont szkoły, nie było możliwości wykorzystania okalającego ją płotu do umieszczenia na nim znaków informacyjnych.

Warto jednak zaznaczyć, że zamontowanie tam swego rodzaju drogowskiego jest również w planach.

Wsparciem w informowaniu mieszkańców Młocin na temat działalności Samogłoski są także Stowarzyszenie Nasze Młociny oraz lokalny Samorząd Mieszkańców Młocin. Oba podmioty, z mniejszym lub większym natężeniem, wspierają jej działania, organizują swoje spotkania w MAL.

2.3. Odbiorcy MAL Samogłoska

Kierowniczka Samogłoski dość dokładnie określiła grupę dotychczasowych odbiorców. Są to:

- ❖ Mieszkańcy domów położonych przy okolicznych, małych ulicach;
- ❖ Członkowie Stowarzyszenia Nasze Młociny;
- ❖ Przedstawiciele samorządu mieszkańców (raz w miesiącu organizują spotkania w siedzibie MAL);
- ❖ Grupa mieszkańców bardziej oddalonych osiedli;
- ❖ Osoby spoza Młocin (np. z Łomianek, Izabelina, innych dzielnic Warszawy);
- ❖ Grupa mieszkańców Chomiczówki, Wrzeciona, Żoliborza (zasługa linii autobusowej numer 114);
- ❖ Uczniowie sąsiadującej szkoły.

W zajęciach, warsztatach i spotkaniach uczestniczy średnio około 10 osób: od 1 do 35 osób. Szacowana liczba osób, która przyszła do MAL więcej niż jeden raz, to około 50-70 osób.

2.4. Oferta

W listopadzie 2017 roku Program Samogłoski zawierał 30 zaplanowanych zajęć, spotkań i innych wydarzeń. Na część zajęć prowadzone są zapisy (zapisuje się imię i nazwisko oraz numer kontaktowy), a na inne wstęp jest wolny i otwarty. Część zajęć prowadzona jest przez mieszkańców, którzy sami wystąpili z propozycją organizacji warsztatów i ich pomysły zostały włączone do programu. Poniższa prezentacja opracowana została na podstawie programu listopadowego (warto dodać, że program posiada swoje stałe pozycje, natomiast część zajęć zmienia się co miesiąc):

Zajęcia prowadzone przez osoby z zewnątrz:

- ❖ Wiolonczela dla malucha, zajęcia dla dzieci w wieku 0-3 lata (wstęp płatny 10 zł), zapisy;
- ❖ Czytanki na dobranoc: Muminki, wstęp wolny;
- ❖ Trzy-cztery! Rodzinne warsztaty teatralne dla przedszkolaków, wstęp wolny, zapisy;
- ❖ Kiszonki na jesień – spotkanie, wstęp wolny, zapisy;
- ❖ Śpiewajmy razem! Warsztaty śpiewu białym głosem dla dorosłych, wstęp wolny;
- ❖ Wieczorny relaks – joga, wstęp wolny, zapisy;
- ❖ Pieśni do śmierci – spotkanie śpiewacze, wstęp wolny;
- ❖ Mały majsterkowicz – rodzinne warsztaty dla dzieci w wieku 7-10 lat, wstęp wolny, zapisy;
- ❖ Sąsiedzkie przymiarki – szyjemy, wstęp wolny.

Zajęcia prowadzone przez zespół MAL

- ❖ Makrama – pleciemy makatki ze sznurka, wstęp wolny;
- ❖ Wypalanie w drewnie dla dorosłych, zapisy;

- ❖ Kosmetyczne zrób to sam, wstęp wolny;
- ❖ Spotkanie podróżnicze, wstęp wolny.

Zajęcia prowadzone przez mieszkańców

- ❖ Spotkania dla mam, wstęp wolny;
- ❖ Nordic Walking: spacer z trenerką, wstęp wolny;
- ❖ ZPT: zrób drewnianą podstawkę, wstęp wolny;
- ❖ Spotkanie brydżowe, wstęp wolny.

Spotkania otwarte

- ❖ Planszówki & Pizza, wstęp wolny.

Zespół Samogłoski stara się, aby oferta była skierowana do wszystkich mieszkańców. Niektóre spotkania cieszą tak dużym zainteresowaniem, że zaprzestano ich promowania w obawie, że przyjedzie za dużo osób (np. Śpiewajmy razem! Warsztaty śpiewu białym głosem dla dorosłych).

Na początku to pracownicy tworzyli ofertę, zapraszali instruktorów i prowadzili niektóre warsztaty (do tej pory niektóre zajęcia prowadzone są przez zespół Samogłoski). Taka organizacja programu umożliwiła nawiązanie kontaktu z mieszkańcami (oraz zbudowanie silniejszych więzi). Mieszkańcy otrzymali czas, aby oswoić się z Samogłoską i zintegrować się między sobą. Obecnie, zgodnie z ideą miejsc aktywności lokalnej, pierwszeństwo w organizowaniu i prowadzeniu zajęć/ warsztatów/ spotkań oddawane jest (w miarę możliwości) mieszkańcom.

2.5. Kontekst szkoły

Najbliższym sąsiadem Samogłoski i jednocześnie potencjalnym, mocnym partnerem do współpracy jest szkoła (relacje ze szkołą są oceniane pozytywnie). Ze względu na bliskość obu instytucji uczniowie przychodzą do MAL „tak po prostu”, po lekcjach. Niektórzy wracają później z rodzicami na zajęcia i warsztaty. Z powodu przedłużającego się remontu szkoły, nie można było rozpocząć systematycznej i regularnej współpracy. Warto jednak dodać, że pewne działania szkoły były współorganizowane w Samogłosce (z powodu wyżej wspomnianego remontu). We wrześniu i październiku 2017 roku niektóre lekcje odbywały się w MAL. Dodatkowo cztery razy w miesiącu w Samogłosce gościła grupa dzieci w ramach zajęć świetlicowych.

MAL był również uczestnikiem pikniku zainicjowanego przez szkołę we wrześniu 2017 roku. Samogłoska zorganizowała wówczas studio fotograficzne, w którym każdy uczestnik mógł się sfotografować. Zdjęcia można było odebrać po kilku dniach w siedzibie Samogłoski. Dzięki temu działaniu wiele osób po raz pierwszy zagościło w Samogłosce, aby odebrać zdjęcia. Była to dobra okazja, aby mieszkańcy zobaczyli, gdzie jest siedziba MAL, jak MAL wygląda w środku, jaką ma ofertę.

2.6. Działania badawcze

Prezentowane badanie było pierwszym tak kompleksowym działaniem, którego celem było określenie grupy odbiorców Samogłoski, osób nieobecnych oraz potencjału kulturotwórczego zaangażowanych mieszkańców. Warto jednak zwrócić uwagę, że działania badawcze (w mniej sformalizowanej formie) są prowadzone na bieżąco przez zespół zarządzający Samogłoską. Chociażby rozmowy z gośćmi MAL – pracownicy pytają ich, skąd są, skąd czerpią informacje

na temat tego miejsca, w jaki sposób mogliby się zaangażować we współtworzenie oferty (pracownicy posiadają wiedzę na temat zdolności/ umiejętności odbiorców).

W grudniu 2017 roku, w okresie przedświątecznym zostało przeprowadzone działanie animacyjne, które z jednej strony angażowało mieszkańców do pracy manualnej (robienie domków z kartonu), z drugiej było narzędziem do pozyskiwania informacji na temat odbiorców. Przed złożeniem modelu bryły mieszkańcy wpisywali, w specjalnie przygotowane pola, odpowiedzi na następujące pytania:

1. Dlaczego tu jesteś?
2. Jak Ci tu było?
3. ... i dlaczego?
4. W co chcesz się włączyć w przyszłości?

Ilustracja nr 1: Model domku – animacyjne narzędzie badawcze.

Jest to idealny przykład animacyjnego narzędzia badawczego, dzięki któremu Samogłoska może pozyskiwać informacje zarówno od osób, które pierwszy raz zawitały w jej progi, jak i od stałych bywalców. Jeżeli będzie regularnie wykorzystywane, może stać się miarodajnym źródłem wiedzy na temat opinii mieszkańców o placówce. Pytania mogą być także modyfikowane – w zależności od zapotrzebowania można diagnozować potrzeby mieszkańców względem instytucji lub badać potencjał odbiorców i ich możliwości zaangażowania się w realizowane działania etc.

Kolejnym ciekawym działaniem realizowanym przez zespół Samogłoski jest tworzenie tzw. mapy zasięgu. Mapa ta jest zawieszona na ścianie tuż przy wejściu do MAL i każdy odwiedzający może zaznaczyć pinezką miejsce swojego zamieszkania, a następnie połączyć, przy użyciu włóczki, „swoją” pinezkę z pinezką oznaczającą siedzibę MAL. W ten sposób na bieżąco tworzy

się mapa z danymi na temat miejsca zamieszkania odbiorców. Przy okazji jest to ciekawa instalacja, która urozmaica wystrój wnętrza.

Zdjęcie nr 1: Mapa Zasięgu.

3. Analiza danych i wnioski

Prace badawcze pierwszego etapu badań trwały na przełomie listopada i grudnia 2017 roku. W ich ramach przeprowadzono: spacerory etnograficzne połączone z wywiadem/ ankietą, wywiady oraz warsztaty diagnostyczny z osobami korzystającymi z oferty MAL, ankietę „przedziankę” wśród odbiorców oferty Samogłoski. Drugi etap badań został zrealizowany od marca do czerwca 2018 roku. W jego ramach przeprowadzono wywiady z potencjalnymi partnerami, warsztaty twórcze i kompetencyjne dla mieszkańców, sondę, ankietę, obserwacje oraz rozmowy nieformalne. W tym rozdziale prezentujemy analizę danych oraz wnioski cząstkowe z poszczególnych działań badawczych.

3.1. Spacerory etnograficzne i ankiety w terenie

Podczas spacerów przeprowadzono łącznie 120 rozmów z mieszkańcami Młocin: 60 rozmów długich – ankiet: 32 z kobietami oraz 28 z mężczyznami oraz 60 rozmów krótkich, nieformalnych. Rozmowy krótkie miały na celu przede wszystkim pozyskanie odpowiedzi na pytania:

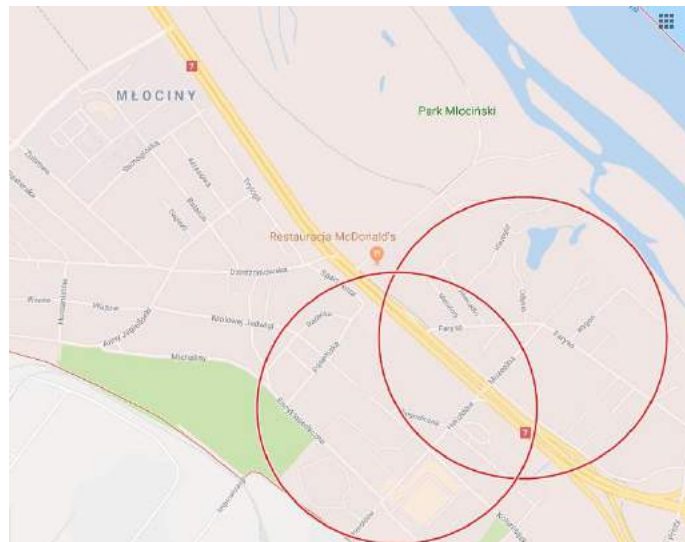
- ❖ Czy mieszkańcy Młocin wiedzą, gdzie mieści się MAL Samogłoska?
- ❖ Czy znają ofertę Samogłoski?

Natomiast rozmowy długie zostały przeprowadzone według uprzednio opracowanego scenariusza, a ich celem było pozyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

- ❖ Czy mieszkańcy znają MAL Samogłoska i korzystają z jego oferty?

- ❖ Czy mają potrzebę poznawania swoich sąsiadów?
- ❖ Czy chcieliby lepiej poznać swoich sąsiadów?
- ❖ Dlaczego nie mają potrzeby poznawania swoich sąsiadów (w przypadku negatywnej odpowiedzi na wcześniejsze pytanie)?
- ❖ W jakich aktywnościach chętnie by uczestniczyli wspólnie z sąsiadami?
- ❖ Czy są jakieś tematy, obszary działalności kulturalnej (i nie tylko), w które chętnie by się zaangażowali?
- ❖ Jak spędzają czas wolny/ co lubią robić w wolnym czasie?
- ❖ Czego im brakuje na Młocinach?
- ❖ Czy posiadają jakąś „zdolność” – „supermoc”, umiejętność, którą mogliby zaprezentować innym/ podzielić się z innymi?
- ❖ Czy przychodziliby do Samogłoski, gdyby oferta MAL obejmowała ich propozycje?

Zgodnie z ustaleniami spacerzy zostały przeprowadzone w obszarze nieco oddalonym od MAL Samogłoska (patrz mapa poniżej).

Mapa nr 2: Miejsca objęte rozpoznaniem etnograficznym.

Okolice ulicy Farysa i Muzealnej (po drugiej stronie S7) okazały się trudnym polem badawczym. O wiele łatwiej prowadziło się działania w okolicach ulicy Heroldów, Encyklopedycznej, ksiąząt Mazowieckich. Warto też zaznaczyć, że ogólnie rzecz biorąc, nawiązanie kontaktu z mieszkańcami nie było proste. W trakcie spacerów napotkano wiele osób, które się śpieszyły, nie miały czasu i odmawiały udziału w badaniu.

OKIEM BADACZA

Chodziłam po Farysa, Muzealnej i Pułkowej (z drugiej strony trasy) - byłam tam dwa razy, (...) to bardzo trudny teren (jeszcze trudniejszy niż po stronie Samogłoski), bo są tam albo takie zupełnie rozpadające się domki, albo takie (...) wille, z wielkimi ogrodzeniami. I nawet nie mogłam zaczepić ludzi, którzy byli na podwórkach (a byli), bo ogrodzenia ich zasłaniały. W sobotę było tam tylko trochę lepiej. Większość ludzi porusza się tam samochodami, tych widziałam całkiem sporo (...)

Należy również wspomnieć, że wstępne rozpoznanie, przeprowadzone przez badaczy przed podjęciem kluczowych działań diagnostycznych, w sposób jednoznaczny wskazywało, że mieszkańcy Młocin nie znali MAL Samogłoska - nie wiedzieli, że na Młocinach jest miejsce aktywności lokalnej. Dlatego też na odwrocie ulotki, która była rozdawana podczas rozmów, wydrukowano krótką definicję MAL.

Miejsca Aktywności Lokalnej (MAL-e)

- ❖ Wspierają lokalne pomysły i działania społeczne mieszkańców.
- ❖ Sprzyjają realizowaniu pomysłów mieszkańców, nawiązywaniu sąsiedzkich relacji oraz aktywnemu spędzaniu czasu wolnego w najbliższym otoczeniu.
- ❖ Udostępniają swoją przestrzeń na oddolne działania, podejmowanie współpracy z mieszkańcami i wspólne aktywizowanie sąsiadów.
- ❖ Nieodpłatnie udostępniają mieszkańcom przestrzeń i sprzęt potrzebny do działań, współorganizują lokalne wydarzenia.
- ❖ Pracownicy i wolontariusze związani z danym miejscem są otwarci na propozycje i potrzeby różnych mieszkańców.
- ❖ Inicjują lokalne wydarzenia, podczas których sąsiedzi mogą się poznać (np. dzień sąsiada, sąsiedzka Gwiazdkę, sąsiedzkie pikniki).
- ❖ Współtworzą program z mieszkańcami.
- ❖ Organizują spotkania, warsztaty, dzięki którym mieszkańcy dowiadują się, jak mogą realizować swoje pomysły na lokalne działania.
- ❖ Chętnie wchodzą w partnerstwa lokalne.

Znajomość MAL Samogłoska

Spośród 120 osób, które zostały zapytane o to, czy znają MAL Samogłoska, 8 osób odpowiedziało twierdząco, natomiast 111 osób nie było świadomych, że na Młocinach funkcjonuje miejsce aktywności lokalnej. Co ważne, większość respondentów wiedziała, gdzie znajduje się

ulica Samogłoski i bez problemu wskazywała drogę badaczom. Dodatkowym spostrzeżeniem, które powinno być ważnym sygnałem dla osób zarządzających Samogłoską, jest fakt, że wielu mieszkańców nie wiedziało, co to jest miejsce aktywności lokalnej.

Potrzeba poznawania sąsiadów

Spośród 60 osób zapytanych o potrzebę poznawania sąsiadów aż 44 odpowiedzi, że posiadają potrzebę poznawania innych mieszkańców. Swoje odpowiedzi argumentowali w różnorodny sposób, mówiąc: „Jest bardzo duża anonimowość w blokach [za duża]”, „Fajnie jest robić coś z osobami, które się zna”, „Dużo przyjemniej jest uczyć się czegoś wspólnie”, „Znam znaczną część, ale zdecydowanie lepiej się mieszka w miejscu, gdzie zna się ludzi dookoła”, „Brakuje mi tego, że teraz nikt się sobą nie interesuje – kojarzę tylko, na którym piętrze mniej więcej kto mieszka”, „To jest po prostu fajne [dot. różnorodności osobowości]”, „Niby znamy sąsiadów, ale nie ma między nami więzi”, „Przydałby mi się ktoś, kto wpadnie podlać kwiatki”, „No po prostu, to naturalne [żeby znać sąsiadów]”, „W grupie raźniej”, „Jestem z małego miasta i tam ludzie znają się z widzenia. Często rozmawia się na podwórku, czy spacerze. Fajnie znać sąsiadów. Od razu przyjemniej się mieszka”, „Lubię działać w grupie”, „Część sąsiadów znam, mam małe dziecko, więc najchętniej poznałabym inne mamy z dziećmi, żeby dziecko od początku miało kontakt z rówieśnikami”, „Lubię, jak coś dzieje się spontanicznie”.

Prezentowane odpowiedzi kreują bardzo pozytywny obraz społeczności młocińskiej – jako otwartej i chętnej do poznawania sąsiadów. Jej przedstawiciele nie mieli problemu z opisaniem aktywności, w których chętnie uczestniczyliby wraz z innymi mieszkańcami. Wskazali konkretne rozwiązania i działania, które pogrupowano w dwa obszary. Pierwszy to odpowiedzi udzielone w kontekście dzieci, natomiast drugi wskazuje na aktywności realizowane wspólnie z innymi.

W ramach obszaru pierwszego odnotowano następujące wypowiedzi: „Coś przewidzianego również dla dzieci”, „Coś, w czym mogą uczestniczyć również dzieci”, „Bardziej by mnie interesowały zajęcia dla dziecka niż dla mnie samej”, „Najważniejsze, żeby było w tym samym czasie, co zajęcia dla mojej córki”, „Zajęcia dla dzieci, może jakieś zajęcia ze zwierzętami”, „Mam dziecko w wieku szkolnym, więc raczej w takich zajęciach, w których mogłaby wziąć udział również córka”.

Osoby zwracające uwagę na aktywności, które można wykonywać wspólnie z innymi, mówiły: „Jakieś aktywności we wspólnej przestrzeni”, „Razem z innymi mamami i dziećmi”, „Bardzo lubię poznawać nowych ludzi”, „Ważne, żeby ze znajomymi, nie lubię chodzić sam na wydarzenia”, „Mam dużo pomysłów na spotkania z sąsiadami, ale nie zawsze jest miejsce”, „Działania dla całej rodziny”, „Coś fajnego razem”.

Niektóre osoby wymieniały konkretne aktywności, w których chciałyby brać udział, takie jak działania sportowe, gry, zajęcia związane z robótkami ręcznymi. Tylko jedna osoba zdecydowanie podkreśliła, że: „Najważniejsze dla mnie by było uczestnictwo jako uczestnik, nie osoba prowadząca”. Wśród respondentów były również osoby bezdzietne, które zwracały uwagę na ofertę wyłącznie dla dorosłych.

Respondenci byli trochę przerażeni, jak mówiłam, że samemu w MAL-u można zorganizować jakieś zajęcia. Większość ludzi, których spotykałam, miało dzieci, więc raczej nie myśleli o sobie, tylko o zajęciach dla dzieci. Ludzie byli też zainteresowani tym, że otwarte jest też w sobotę, i podobało im się to, że zajęcia są darmowe.

Dlaczego respondenci nie mają potrzeby poznawania swoich sąsiadów

Analiza wypowiedzi, a raczej wyjaśnień, których udzielali respondenci, prowadzi do interesujących wniosków. W wielu przypadkach osoby, które zdecydowanie twierdziły, że nie mają potrzeby poznawania swoich sąsiadów, odpowiadały w taki sposób, bo zwyczajnie uważały/„czuły”, że już wystarczająco ich znają: „Nasza wspólnota jest zżyta”, „Tych, których chcę znać, to już znam”, „Mieszkam [tu] od jakiegoś czasu i już znam swoich sąsiadów”, „Większość sąsiadów już znam, długo [tu] mieszkam”, „Znam swoich najbliższych sąsiadów. Spotykamy się”.

Tylko kilka osób zdecydowanie odpowiedziało, że nie odczuwa potrzeby nawiązywania relacji z sąsiadami. Swoje opinie argumentowali tym, że nie uważają, aby było to do czegoś potrzebne, że znają ich z widzenia i to im wystarcza.

Kilku respondentów wspomniało, że nie ma czasu na udział w działaniach sąsiedzkich. Należy jednak zaznaczyć, że jest to subiektywna ocena i deklaracja. W wielu badaniach, które do tej pory przeprowadzono, takie odpowiedzi zazwyczaj plasowały się na pierwszym miejscu. Wyniki podobnych diagnoz pokazują, że generalnie osoby badane często usprawiedliwiają się brakiem czasu, bo jest to proste wytłumaczenie, z którym trudno polemizować. Gdy pytaliśmy rozmówców o to, co robią w czasie wolnym (poza pracą), okazywało się, że większość z nich taki czas ma, tylko wypełnia go innymi aktywnościami. Respondenci, z którymi rozmawiano w ramach prezentowanego badania, nie stanowili wyjątku – zapytani o to, co robią w wolnym czasie (którego „nie mają”), wymienili: gotowanie, słuchanie muzyki, uprawianie sportu (wspinaczka, jazda na rowerze, bieganie, siłownia), gry planszowe ze znajomymi, oglądanie filmów i telewizji, czytanie książek, chodzenie do kina, spotykanie się ze znajomymi, granie na konsoli, spacerowanie z psem.

Umiejętności respondentów – indywidualne „supermoce”

Pytanie o umiejętności – „supermoce”, które respondenci mogliby wykorzystać we współpracy z MAL Samogłoska, okazało się ciekawym doświadczeniem, podczas którego mieszkańcy Młocin wymienili długą listę swoich zdolności: „Znajomość matematyki i języków obcych”, „Praca z dziećmi”, „Gra w planszówki”, „Wiedza dotycząca sportu i aktywności fizycznej”, „Pracowałam 40 lat w Teatrze Wielkim Operze Narodowej – mam umiejętności głównie związane z nągrywaniem dźwięku i obrazu”; „Znam około 60 oper i 40 baletów”, „Bardzo dobra pamięć wzrokowa”, „Znajomość geologii”, „Szydełkowanie”, „Dobrze opowiadam”, „Gotuję”, „Fotografia”, „Jestem stylistką i wizażystką”, „Dekoracja i aranżacja wnętrz”, „Jestem bardzo elokwentny”, „Kręcenie teledysków i klipów z podróży”, „Dobre oko”, „Spontaniczność”, „Umiem liczyć od

razu ilość liter w wyrazie”, „Umiem się sprzedać”, „Dobrze planuję”, „Wiem, jak zrobić dready”, „Jestem najlepsza w Carcasonne”, „Znam się na roślinach, kwiatkach”, „Mam milion pomysłów na zabawy z dziećmi”, „Znam się na literaturze”, „Znam dużo dowcipów”, „Umiem na drutach robić, szydełkować i takie...”, „Jestem zorganizowany”.

Jak widać powyżej, społeczność młocińska posiada różnorodne zdolności i ciekawe zainteresowania, które mogłyby zostać wykorzystane w Samogłosce.

Czas wolny mieszkańców Młocin

Na pytanie o sposoby spędzania czasu wolnego odpowiedziało 54 respondentów. 6 osób nie udzieliło odpowiedzi, twierdząc zdecydowanie, że ma mało czasu wolnego, nie ma czasu lub go marnotrawi. W ramach tego pytania wielu mieszkańców wymieniło więcej niż jedną aktywność. Poniżej prezentujemy rekordy, tj. liczbę odpowiedzi danego rodzaju w wypowiedziach mieszkańców.

Przeważająca liczba odpowiedzi – 25 rekordów, dotyczyła spędzania czasu z innymi osobami, przede wszystkim znajomymi lub członkami rodziny: „Chodzę ze znajomymi na miasto”, „Chodzę z córką do kina”, „Gram w gry planszowe ze znajomymi”, „Spaceruję z dzieckiem”, „Opiekuję się wnuczką”, „Bawię się z dzieckiem”. Niektóre osoby podkreślały, że zależy im przede wszystkim na relaksie i odpoczynku w domu, aby oderwać się od codziennych obowiązków i odpocząć po ciężkim dniu pracy.

Na kolejnym miejscu uplasowało się oglądanie filmów/ seriali – 12 rekordów. Mniej więcej tyle samo rekordów dotyczyło sportu/aktywności ruchowej (w tym spacerowania). Wśród wypowiedzi pojawiły się: jazda na rowerze, korzystanie z oferty Warszawskiego Centrum Lekkoatletyki, zajęcia sportowe, siłownia, wspinanie się, bieganie, spacer (z dziećmi oraz psami).

Następne miejsce zajęło czytelnictwo – 10 rekordów. Niektórzy rozmówcy mocno podkreślali, że czytanie lub oglądanie filmów to ich czas relaksu i odpoczynku.

Wśród odpowiedzi odnotowano również granie w gry (planszowe oraz te na konsoli) – 6 rekordów, oraz słuchanie muzyki (w tym uczestnictwo w koncertach) – 4 rekordy. Pojawiły się również pojedyncze wzmianki o innych aktywnościach, związanych z posiadaniem hobby: malowanie lalek, botanika – rośliny, dzierganie na drutach, szydełkowanie (np. ozdoby świąteczne), gra na gitarze, cukiernictwo, gotowanie (odkrywanie nowych smaków), majsterkowanie, taniec i śpiew.

Powyższe deklaracje nie odbiegają od ogólnopolskich tendencji. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badań Opinii Społecznej, „W czasie wolnym Polacy najczęściej oglądają telewizję, przebywają z rodziną lub biernie odpoczywają, chcieliby jednak częściej wyjeżdżać za miasto, brać udział w ciekawych wydarzeniach kulturalnych lub korzystać z rozrywek w mieście”⁴.

⁴ Stasik, A., *Czas wolny Polaków*, Centrum Badań Opinii Społecznej, Warszawa 2010, http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2010/K_133_10.PDF [data dostępu: 5.06.2017].

Czego brakuje na Młocinach

Na to pytanie odpowiedziało 50 respondentów. 10 osób nie udzieliło odpowiedzi, twierdząc, że nie wiedzą, że za krótko tu mieszkają, aby móc odnieść się do tej kwestii. Pojawiły się również opinie, że Młociny zaspokajają wszystkie potrzeby.

Mniej więcej połowa rozmówców zwróciła uwagę, że Młociny to bardzo mało przyjazna człowiekowi przestrzeń, że w ich najbliższym otoczeniu brakuje chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia, miejsc parkingowych, lepszej komunikacji miejskiej: „Mieli zrobić miejsca do parkowania, ale nie zrobili”, „Chodniki to zмога, nie ma miejsca dla mam z dziećmi”, „[Brakuje] infrastruktury dla rodziców z wózkami”, „Szerszych chodników [brakuje], udogodnień dla niepełnosprawnych”, „[Brakuje] bezpiecznej drogi do szkoły”.

OKIEM BADACZA

Ludzie, nawet jeśli wiedzieli, gdzie jest Samogłoska, mówili, że to strasznie daleko, a droga z Heroldów do Samogłoski zajęła mi mniej więcej 10 minut, a nie chodzę szybko. Myślę, że tu dużą rolę odgrywa fakt, że nie ma chodników, nie ma za bardzo oświetlenia i taki spacer wydaje się strasznie długi, zwłaszcza, jak jest ciemno.

Według respondentów na Młocinach brakuje również placów zabaw, boisk, siłowni plenerowych, wybiegu dla psów. Dodatkowo zwrócili oni uwagę na brak kawiarni, księgarni, biblioteki „z prawdziwego zdarzenia”, domu kultury, pubu, „bardziej imprezowych miejsc”, przestrzeni, gdzie można spotkać się z ludźmi.

Osoby posiadające dzieci szczególnie podkreślały, że oferta pozaprzedszkolnych zajęć dodatkowych jest uboga. Według nich brakuje zarówno zajęć dla samych dzieci (w różnym wieku), jak i tych, w których udział mogą brać również rodzice. Tymczasem „tu mieszka bardzo dużo dzieci” – jak stwierdził jeden rozmówca.

Niektóre osoby otwarcie przyznawały, że w poszukiwaniu ciekawej oferty muszą jeździć do innych dzielnic Warszawy: „Jest wiele rzeczy których nie ma i trzeba specjalnie po nie jechać do Centrum”. Z kolei inni zwracali uwagę, że należy promować ofertę, która jest dostępna na miejscu.

Warto zwrócić uwagę na wypowiedzi mieszkańców, które nie odnosiły się bezpośrednio do materialnych potrzeb ani do potrzeb względem oferty kulturalnej. Niektórzy respondenci, pytani o to, czego im brakuje, wymieniali przestrzeń wspólną do realizacji inicjatyw mieszkańców, gdzie można by się poznawać i spędzać czas razem – według wielu z nich taka przestrzeń jest potrzebna, aby wspólnie realizować inicjatywy oddolne. Co ważne, prawie wszyscy respondenci zadeklarowali chęć korzystania z oferty MAL Samogłoska, jeżeli w ofercie tej znalazłyby się proponowane przez nich zajęcia czy warsztaty.

Wnioski cząstkowe ze spacerów etnograficznych

- ❖ Przeważająca większość respondentów nie znała Samogłoski i nie wiedziała, że na Młocinach jest miejsce aktywności lokalnej;
- ❖ Większość respondentów wiedziała, gdzie znajduje się ulica Samogłoska;
- ❖ Większość mieszkańców nie wiedziała, co to jest miejsce aktywności lokalnej;
- ❖ Większość respondentów deklarowała potrzebę poznawania innych mieszkańców;
- ❖ Wielu respondentów chciałoby uczestniczyć w działaniach sąsiedzkich razem z dziećmi lub/i realizować je wspólnie z innymi;
- ❖ Niektórzy respondenci chcieliby brać udział w działaniach sportowych, grach, zajęciach związanych z robótkami ręcznymi;
- ❖ Niektóre osoby bezdzietne chciałyby korzystać z oferty wyłącznie dla dorosłych;
- ❖ Niektóre osoby, które zdecydowanie twierdziły, że nie mają potrzeby poznawania swoich sąsiadów, odpowiadały w taki sposób, bo zwyczajnie uważały/ „czuły”, że już wystarczająco ich znają;
- ❖ Tylko kilka osób zdecydowanie odpowiedziało, że nie ma potrzeby nawiązywać relacji z sąsiadami;
- ❖ Przebadani posiadają bardzo różnorodne zdolności i ciekawe zainteresowania;
- ❖ Przeważająca liczba odpowiedzi na temat czasu wolnego dotyczyła spędzania go z innymi osobami (rodzina, znajomi);
- ❖ Wielu respondentów w czasie wolnym ogląda filmy i seriale, czyta;
- ❖ Niektórzy respondenci w czasie wolnym grają w gry (planszowe oraz te na konsoli), słuchają muzyki, malują lalki, zajmują się roślinami, dziergają na drutach, szydełkują, grają na gitarze, zajmują się cukiernictwem, gotują – odkrywają nowe smaki, majsterkują, tańczą, śpiewają;
- ❖ Zdaniem mieszkańców Młocin w najbliższym otoczeniu brakuje przede wszystkim bezpiecznej infrastruktury pieszej;
- ❖ Według respondentów na Młocinach brakuje placów zabaw, boisk, siłowni plenerowych, wybiegu dla psów;
- ❖ Według osób, które mają dzieci, oferta pozaprzedszkolnych zajęć dodatkowych jest uboga;
- ❖ Niektórzy respondenci w poszukiwaniu ciekawej oferty jeżdżą do innych dzielnic Warszawy;
- ❖ Niektórym respondentom brakuje przestrzeni wspólnej do realizacji inicjatyw mieszkańców, gdzie można by się poznawać i spędzać czas razem;
- ❖ Prawie wszyscy respondenci zadeklarowali chęć korzystania z oferty MAL Samogłoska, jeżeli w ofercie znalazłyby się proponowane przez nich zajęcia czy warsztaty.

3.2. Samogłoska i Młociny okiem aktywnych uczestników działań MAL

W tej części prezentujemy wyniki badań, w których udział wzięli zaangażowani uczestnicy działań MAL Samogłoska: wywiadów oraz warsztatu diagnostycznego. Wszystkie te działania zostały zrealizowane w siedzibie MAL. 11 wywiadów przeprowadzono w dniach 5 i 6 grudnia. Warsztat został zorganizowany w dniu 13 grudnia, a wzięło w nim udział 5 osób.

Pojawiłam/ pojawiłam się w tym miejscu...?

Wypowiedzi mieszkańców wskazują na dwie „drogi” do Samogłoski. Pierwsza to zdecydowanie dłuższa, bardziej kręta trasa, która wymagała wieloletniego zaangażowania – podążały nią osoby, które śledziły sprawy związane z powstawaniem miejsca aktywności lokalnej, oraz te, które aktywnie „walczyły” o jego utworzenie w urzędach: „Od dawna interesowałam się sprawami samorządowymi. (...) Wiedziałam, że to miejsce ma powstać”, „Śledziłam działania samorządu i budżet partycypacyjny”, „Mówią, że ja to miejsce stworzyłam”.

Druga jest krótsza, wskazywana przez znajomych lub członków rodziny osób zaangażowanych: „Ja dowiedziałam się od Danusi. (...) U nas jest tak, jedna przyjdzie, to przyjdzie też druga”, „Usłyszałam od koleżanki”, „Usłyszałam od Gosi”, „Koleżanka mnie zaprosiła”, „Dzięki żonie wiem”, „Rodzice mnie zachęcili”, „Jedna ściągnęła drugą i naszą koleżankę”. Zdecydowana większość rozmówców pojawiła się w Samogłosce dzięki namowie, zaproszeniu osób im bliższych.

Co jest takiego w tym miejscu...

Rozmówcy zdecydowanie podkreślali „emocjonalne” powody uczestniczenia w działaniach Samogłoski: „To takie «przytulisko», panie są bardzo miłe. Jest niesformalizowanie”, „Samogłoska mnie zauroczyła”, „Sama myśl, że jest takie miejsce, jest ważna”, „Czuję się tu u siebie. Człowiek powinien mieć takie miejsce”, „Jest domowa atmosfera”, „W tym miejscu można się oderwać od innych spraw”.

Wielu mieszkańców zwracało uwagę również na kadrę, czyli osoby, które to miejsce tworzą: „Jest dobrze prowadzone przez osoby, które szybko zyskują sympatię”, „Dziewczyny są super”, „Głównie dla dziewczyn [tu przychodzę]. To bardzo pozytywne osoby”, „Dziewczyny genialnie prowadzą to miejsce”.

Wśród wypowiedzi pojawiały się również opinie na temat oferty: „Jest fajna oferta, zróżnicowana oferta warsztatów”, „Można pochodzić na zajęcia. Jest oryginalnie. W innych miejscach zajęcia się powtarzają, tu są nowości”; „Ania i Iza mają dużo pomysłów, zapraszają ciekawych ludzi”.

Rozmówcy podkreślali również, że jest to otwarte, ładne, estetyczne i zadbane miejsce. Dla niektórych ważne jest to, że mogą tu przyjść na piechotę, dla innych jest to wyjątkowe miejsce spotkań poza domem bez rodziny (np. można przyjść bez dzieci). Kilukrotnie pojawił się również argument ekonomiczny – w Samogłosce nie trzeba płacić za kawę czy zajęcia, za przebywanie w tej przestrzeni. Dla niektórych odbiorców jest to dość istotna okoliczność.

Respondenci mają pewną wizję „swojego przytuliska”. Zdecydowanie mówią o tym, czym to miejsce nie powinno być albo jakich sytuacji nie chcieliby tu doświadczyć. Z jednej strony pozytywnie wypowiadają się na temat obecności mieszkańców odległych dzielnic Warszawy czy nawet osób spoza miasta. Z drugiej podkreślają, że Samogłoska powinna zachować lokalny charakter, a jej przekształcenie się w miejsce ogólnowarszawskie uznałoby za coś raczej negatywnego. Dlatego ważne jest, aby oferta była zrównoważona i wyważona, tak aby inne dzielnice, inne społeczności mogły poznać Samogłoskę, ale żeby nie był to priorytet. Osoby „z zewnątrz” mogą bowiem nie mieć możliwości stałego zaangażowania się w jej działalność i sprawy

lokalne, chociażby ze względu na odległość. Równie negatywnie rozmówcy ocenili prowadzenie zajęć za pieniądze. Według nich w ofercie mogą znaleźć się pozycje, które będą realizowane przez osoby z zewnątrz, ale mieszkańcy wynagrodzenia otrzymywać nie powinni – „Samogłowska zdecydowanie nie powinna być miejscem do zarabkowania”.

Czy możliwość nawiązywania mocniejszych relacji z sąsiadami jest dla Ciebie ważna?

Dla osób, które regularnie przychodzą do MAL Samogłoska, fakt, że mogą w nim spotkać nowe osoby lub porozmawiać z innymi, jest ważny: „To miejsce jest idealne, żeby się poznawać”, „Dla mnie ważne jest poznawanie ludzi”. Można odnieść wrażenie, że w Samogłosce relacje nawiązują się w bardzo naturalny sposób. Jest tutaj miejsce dla osób mniej śmiałych, które czują się tu bezpiecznie i nie mają potrzeby współdziałania. Bez problemu odnajdują się tu również osoby, które mają silną wewnętrzną potrzebę współpracy na rzecz spraw ogólnych: „Samorząd ma tu zawsze spotkania. Jest pełno ludzi – omawiamy wszystkie problemy”, „Fajnie przyjść, pogadać z mamami – zawsze zostają i rozmawiam”, „Tu omawiamy, co możemy zrobić, nasze lokalne problemy. Jest dużo ciekawych ludzi”. MAL jest doskonałą przestrzenią do nawiązywania nowych relacji, które można przenieść poza jego mury: „Poznałam tu dużo ciekawych osób. Są mocniejsze relacje. Z rodzicami się spotykamy. Kontakty na pewno wyjdą poza Samogłoskę”.

Czego w najbliższej okolicy brakuje...?

Osoby korzystające z oferty MAL Samogłoska w bardzo zbliżony sposób diagnozują młocińską przestrzeń, a stworzona przez nich lista „braków” pokrywa się z tą wypracowaną w trakcie badań terenowych. Wśród wypowiedzi odnotowano: „My tu aktywnie działamy, aby drogi, chodniki były lepsze (...) Pisma wysyłaliśmy”, „Fajnie, jakby była hala sportowa. Wynajęcie jest dość drogie”, „Nie ma nic oprócz Parku Młocińskiego”, „Brakuje obiektów sportowych, basenu brakuje”, „Nie ma boiska, jest tylko w szkole”, „Brak fajnej kawiarni”, „Nie ma biblioteki publicznej”, „Brakuje biblioteki. Zawsze robię wielką wyprawę na Duracza [obecnie ul. Romaszewskiego] lub Agory”, „Nie ma przedszkola państwowego”, „Mało placów zabaw”, „[Przydałby się] klubik dla dzieci na godziny”, „[Nie ma] dobrej restauracji”.

Czego brakuje w Samogłosce

Niektóre propozycje rozmówców były mocno powiązane z aktualnym etapem życia respondentów. Osoby starsze zwróciły uwagę, że w MAL mogłyby być organizowane spotkania z lekarzami: „Byłoby cudownie, jakby były spotkania z lekarzami różnych specjalności”. Natomiast osoby, które posiadają dzieci, wiązały swoje potrzeby z najmłodszymi: „Fajnie, jakby była opieka nad dziećmi podczas niektórych warsztatów”, „Brakuje społeczności rodzinnej”.

Pozostałe propozycje mogłyby zainteresować wszystkich obiorców – w zależności od tematyki czy sposobu organizacji. Wśród wypowiedzi, które dotyczyły ogółu, pojawiły się pomysły zajęć komputerowych, montaż systemu oświetlenia pod wystawy, klubu komediowego („Muszę jeździć do klubu komediowego na Mokotowską, żeby się pośmiać”), klubu miłośników książki, spotkań z kosmetykiem (więcej w diagramie poniżej).

W tym miejscu należy również zwrócić uwagę na działania skierowane do mężczyzn, których w Samogłosce jest zdecydowanie mniej niż tych dla kobiet. Według samych zainteresowanych

oferta dla mężczyzn jest dość uboga – warto jednak dodać, że nie jest to dla nich przeszkodą. Starają się korzystać z tego, co MAL oferuje, lub wcielać w życie swoje pomysły.

Potencjał mieszkańców

Prawie wszystkie osoby, które stale uczestniczą w działaniach Samogłoski, wyrażały chęć zaangażowania się w tworzenie jej oferty. Pomimo tego, że niektórzy nie do końca wiedzieli, co mogliby wnieść, oraz mimo pewnych wątpliwości co do tego, czy posiadają odpowiednie kompetencje, każdy rozmówca określił, co mógłby w ramach MAL zorganizować, w jakich obszarach wesprzeć innych.

Na podstawie wypowiedzi można stwierdzić, że potencjał mieszkańców zaangażowanych w MAL Samogłoska jest bogaty i różnorodny (patrz diagram poniżej). Posiadają oni wiedzę na temat komputerów, języków, fotografii, dzieci, książek, zwierząt, muzyki itd.

Diagram nr 1: Potencjał mieszkańców zaangażowanych w działalność MAL Samogłoska.

Warto jednak zwrócić uwagę na pewne obawy, które towarzyszą mieszkańcom i które mogą hamować ich zapał do angażowania się. Niektórzy, opowiadając o swoich indywidualnych „supermocach”, wątpili, że ktokolwiek może być zainteresowany warsztatem czy spotkaniem przez nich zorganizowanym.

Kolejna kwestia dotyczy profesjonalizmu lub specjalistycznej wiedzy. W trakcie rozmów pojawiły się nieliczne opinie, że osoby, które uczą innych i przekazują swoją wiedzę, powinny się na danym temacie doskonale znać. Z takich wypowiedzi można wnioskować, że niektóre osoby mogą się spodziewać specjalistycznej wiedzy w ramach organizowanych warsztatów czy zajęć.

Ostatnia sprawa ma związek z odpłatnością za realizowane w ramach MAL zajęcia czy warsztaty. Prawie wszyscy rozmówcy byli gotowi na współpracę bez wynagrodzenia. Niemniej jednak w jednym przypadku wyrażona została obawa przed angażowaniem się w tworzenie oferty Samogłoski ze względu na domniemany brak środków w budżecie. Z tej wypowiedzi można wnioskować, że jej autor spodziewałby się wynagrodzenia za prowadzone działania.

Nieobecni oczami zaangażowanych mieszkańców

Większość rozmówców opowiada o Samogłosce swoim znajomym i nie tylko: „Rozmawiam z sąsiadkami na temat tego miejsca i mówię, że można tutaj przyjść, porozmawiać sobie”; „Opowiadam koleżankom”; „Mówiłam w przedszkolu”. Nie potrafili oni jednak wskazać jednoznacznej przyczyny, dla której niektóre z tych osób – mimo namów – nie przychodzą. Wśród wypowiedzi można wyróżnić dwa czynniki, którymi inni argumentowali im swoją nieobecność – brak czasu i odległość: „Z trzonu zostałam tylko ja. Wszyscy mówią, że nie mają czasu”; „Opowiadam, ale sądzę, że to nie *target*, bo pracują”; „Mówię ludziom z grupy [studenci] i reagują pozytywnie, ale mieszkają daleko i nie przychodzą”.

Mieszkańcy dzielili się również swoimi przemyśleniami na ten temat. Według nich może być kilka powodów, dla których niektórzy do Samogłoski nie przychodzą. Pierwszy może być związany z niewiedzą: „Mało osób wie, co to jest MAL. Naprawdę jest takie miejsce tutaj?!?!? – [mówią]”. Według niektórych respondentów wiedza warszawiaków na temat MAL-i jest nadal bardzo skromna.

Drugim powodem może być, według rozmówców, brak potrzeby integracji: „Mam wrażenie, że ludzie nie chcą tu przychodzić, bo nie chcą się integrować”. Niektórzy respondenci podkreślali, że w dzisiejszych czasach ludzie wracają z pracy i zamykają się w domu – nie chcą poznawać innych; że Młociny to sypialnia Warszawy i nie ma tutaj grupy docelowej.

„Młodzi nie przychodzą, bo nie mają dobrego przykładu od rodziców, którzy siedzą w domu”. Według rozmówców może to być kolejny powód, który łączy się również z brakiem doświadczenia w obcowaniu z takimi instytucjami oraz ogólnym brakiem zaangażowania w sprawy społeczne. Niektórzy rozmówcy mocno podkreślali swoją diametralnie odmienną postawę – to, że od zawsze chodzili do domów kultury czy bibliotek albo że wielu lat angażują się w sprawy nie tylko kulturalne, ale przede wszystkim społeczne – aktywnie działają na terenie Młocin, aby ich mieszkańcom żyło się lepiej.

Osoby, które zdążyły się już zżyć z Samogłoską, uważają, że należy podejmować działania, które doprowadzą do tego, że do MAL będzie przychodziło więcej osób. Jednocześnie osoby te stanowczo podkreślały, że „tłumy nie są dobre”. Według nich program/ oferta może być pewnego rodzaju „haczykiem”, który zachęci nowe osoby do przyścia, natomiast warto zastanowić się, jak te osoby zatrzymać i sprawić, aby aktywnie włączyły się w działania i wspólne budowanie instytucji. Rozmówcy mają świadomość, że nie wszyscy mieszkańcy chcą się integrować, ale zdecydowanie są zdania, że warto „zadbać” o tych, którzy mają taką potrzebę, a nie przychodzi: z powodu niewiedzy, nieśmiałości czy braku dostatecznie silnej motywacji. Bo z pewnością na Młocinach są „też ci, którzy by bardzo chcieli mieć takie miejsce”.

Niektórzy otwarcie wyrażali swój żal, że osoby, które wiedzą o Samogłosce – nawet te, które aktywnie brały udział w procesie tworzenia tego miejsca – są dziś nieobecne: „Przykre, że mieszkańcy nie przychodzą”. Ta akurat grupa nie została objęta działaniami w ramach prezentowanej diagnozy. Warto jednak głębiej przeanalizować przyczyny jej nieobecności i być może pomyśleć nad sposobami (ponownego) jej zjednania. Według rozmówców oraz osób zarządzających Samogłoską grupa osób, która wie o MAL, a nie przychodzi, jest dość duża.

Pozyskiwanie nowych odbiorców

Według rozmówców podstawowym narzędziem pozyskiwania nowych odbiorców powinien być bezpośredni kontakt z mieszkańcami – „Jeden sąsiad powinien zapraszać innego”. Warto też podkreślić, że osoby, które w miarę regularnie uczestniczą w działaniach Samogłoski, właśnie w ten sposób po raz pierwszy pojawiły się w MAL – a teraz kontynuują tę „sztafetę”, zapraszając swoich znajomych na konkretne zajęcia czy warsztaty: „Przyciągnęłam tu 3 osoby i przyciągnę więcej”.

Ważnym narzędziem, które jest wykorzystywane przez uczestników oferty MAL Samogłoska do promocji tego miejsca oraz informowania potencjalnych nowych odbiorców na temat jego oferty, jest portal społecznościowy Facebook: „My na fejsie umieszczamy komentarze, zdjęcia, udostępniamy posty! Dzięki temu ludzie się dopytują, co to za miejsce, gdzie to. Trzeba mieć tylko chęci!”, „Piszę na grupach fejsbukowych”.

Rozmówcy zasugerowali, że warto by było zamieszczać materiały promocyjne w punktach, gdzie bywają mieszkańcy Młocin, takich jak poczta, przychodnia, lokalne sklepy, salony piękności/ salony fryzjerskie itd. Ich zdaniem te lokalizacje mają duży potencjał, gdyż przyciągają głównie miejscowych. Dodatkowo w punktach tych można by wykorzystać tak zwaną „szep-tankę” – mieszkańcy mogliby informować o MAL Samogłoska ich pracowników, a ci z kolei mogliby przekazywać informację swoim klientom.

Niektórzy podawali w wątpliwość niewiedzę mieszkańców, twierdząc, że jeżeli interesowaliby się oni MAL-ami, to bez problemu odnaleźliby potrzebne informacje. Argumentowali, że w dzisiejszych czasach dotarcie do oferty nie stanowi problemu – można ją znaleźć chociażby w Internecie. Dłuższa rozmowa na ten temat i głębsza analiza tej sytuacji zaowocowała jednak stwierdzeniem, że rzeczywiście na Młocinach mogą być osoby zainteresowane Samogłoską, które z różnych powodów do informacji na jej temat nie dotarły lub potrzebują większej mobilizacji i zachęty. Według respondentów zdecydowanie warto podejmować działania informacyjne, aby docierać do tych, którzy mieliby potrzebę przychodzenia do takiego miejsca.

Poproszeni o podanie pomysłów na docieranie do nowych odbiorców, rozmówcy wymienili konkretne działania i rozwiązania. Przede wszystkim zauważono, że to zaangażowani mieszkańcy powinni bezpośrednio zapraszać innych. Dodatkowo powinno się zachęcać mniej lub bardziej formalne grupy do organizowania w Samogłosce różnego typu spotkań (np. wspólnot mieszkaniowych) lub samemu urządzać spotkania towarzyskie w Samogłosce (zamiast np. u siebie w domu czy w innej lokalizacji). Takie działanie umożliwiłoby przeprowadzenie do Samogłoski nowych osób, co stanowiłoby idealną okazję do zaprezentowania im oferty MAL.

Dodatkowo uczestnicy zaproponowali, aby organizować wydarzenia wielopokoleniowe – np. obiady/ śniadania sąsiedzkie, które odbywałyby się w soboty, kiedy większość osób ma dzień wolny. Za organizację powinni być odpowiedzialni przede wszystkim mieszkańcy, przy wsparciu pracowników MAL Samogłoska. Zwrócono również uwagę, że imprezy „zrzutkowe” integrują ludzi – te spotkania mogłyby mieć właśnie taki charakter.

Podczas warsztatu pojawił się również pomysł, aby w siedzibie Samogłoski urządzić bibliotekę sąsiedzką. Byłaby ona tworzona przez mieszkańców, którzy zapelnialiby jej półki już przeczytanymi książkami. Działanie to można by wzmocnić z wykorzystaniem profilu Facebook Samogłoski, gdzie mieszkańcy mogliby publikować informacje o książkach, które zostawiają, wraz z krótką recenzją.

Aktywni uczestnicy oferty Samogłoski przedstawili także pomysły na ciekawe działania komunikacyjno-promocyjne, które według nich można by wdrożyć bez dużych nakładów finansowych. Interesującą koncepcją jest wysyłanie pocztówek z zaproszeniem na kawę w Samogłosce do osób, które się zna z widzenia; można organizować spacer po Młocinach z ciasteczkami i zaproszeniem do Samogłoski – to również mogliby robić mieszkańcy. Dodatkowo powinno się odnaleźć i nawiązać współpracę z liderami lokalnych społeczności, na przykład z zarządami wspólnot mieszkaniowych, Radą Rodziców ze szkoły podstawowej, przedstawicielami lokalnych punktów handlowo-usługowych (kosmetyczki, fryzjerki i fryzjerzy itp.).

Według zaangażowanych odbiorców Samogłoski powinno się również wykorzystywać własne znajomości oraz kontakty i zapraszać ciekawe osoby do MAL. Podczas warsztatu padło kilka propozycji spotkań, na przykład z ekspertką specjalizującą się w dziedzinie butów (mieszkanka Młocin) czy kosmetyczką z lokalnego studia urody (mogłaby poprowadzić warsztat).

Z przeprowadzonych rozmów oraz obserwacji wyłania się bardzo pozytywny obraz społeczności zaangażowanej w tworzenie MAL Samogłoska. Przede wszystkim są to osoby, które wiedzą, dlaczego i do jakich celów to miejsce zostało powołane. I jest to bardzo duży potencjał, bo właściwie każda z nich może być lokalnym liderem promującym Samogłoskę, a wręcz całą ideę miejsc aktywności lokalnych. Ich osobiste doświadczenia w sposób wręcz modelowy, wzorcowy opisują całą ideę MAL-i oraz drogę ich tworzenia.

Wnioski cząstkowe z wywiadów oraz warsztatu:

- ❖ Wśród odbiorców oferty Samogłoski są mieszkańcy, którzy angażowali się w tworzenie tego miejsca;

- ❖ Zdecydowana większość rozmówców pojawiła się w Samogłosce dzięki namowie, zaproszeniu osób im bliskich;
- ❖ Respondenci są mocno związani z Samogłoską i czują się tam dobrze;
- ❖ Respondenci bardzo pozytywnie oceniają kadrę zarządzającą;
- ❖ Oferta MAL Samogłoska jest oceniana pozytywnie;
- ❖ Według mężczyzn oferta skierowana do nich jest zbyt wąska;
- ❖ Dla niektórych respondentów ważne jest, że w Samogłosce nie trzeba płacić za przebywanie w jej przestrzeni, kawę czy zajęcia;
- ❖ Według aktywnych mieszkańców Samogłoska powinna mieć charakter lokalny, a jej ewentualne przekształcenie się w miejsce ogólnowarszawskie jest oceniane raczej negatywnie;
- ❖ Rozmówcy negatywnie ocenili prowadzenie zajęć przez mieszkańców za pieniądze – Samogłoska zdecydowanie nie powinna być miejscem do zarobkowania;
- ❖ Według respondentów ważna jest zrównoważona i wyważona oferta, tak aby inne dzielnice, inne społeczności mogły poznać Samogłoskę, ale żeby nie był to priorytet;
- ❖ Dla osób, które regularnie przychodzą do MAL Samogłoska, fakt, że mogą w nim spotkać nowe osoby lub porozmawiać z innymi, jest bardzo ważny;
- ❖ Osoby korzystające z oferty MAL Samogłoska w bardzo zbliżony sposób diagnozują młocińską przestrzeń, a stworzona przez nich lista „braków” pokrywa się z tą wypracowaną w trakcie badań terenowych;
- ❖ Rozmówcy zaproponowali konkretne działania, które można by zrealizować w Samogłosce;
- ❖ Prawie wszystkie osoby, które stale uczestniczą w działaniach Samogłoski, wyrażały chęć zaangażowania się w tworzenie jej oferty;
- ❖ Potencjał mieszkańców zaangażowanych w działalność MAL Samogłoska jest bardzo bogaty i różnorodny;
- ❖ Mieszkańcom towarzyszą obawy, że inni mogą nie być zainteresowani warsztatem czy spotkaniem przez nich zorganizowanym;
- ❖ Nieliczni rozmówcy uważają, że osoby, które uczą innych i przekazują swoją wiedzę, powinny się na danym temacie doskonale znać, posiadać specjalistyczną wiedzę;
- ❖ Prawie wszyscy rozmówcy są gotowi na współpracę bez wynagrodzenia;
- ❖ Z jednej wypowiedzi można wnioskować, że jej autor spodziewałby się wynagrodzenia za prowadzone działania;
- ❖ Większość rozmówców opowiada o Samogłosce swoim znajomym i nie tylko (nieobecni argumentują swoją nieobecność brakiem czasu i odległością);
- ❖ Odbiorcy działań Samogłoski nie potrafili wskazać jednoznacznej przyczyny, dla której niektórzy nie przychodzą do MAL;
- ❖ Aktywni uczestnicy oferty Samogłoski przypuszczają, że niektórzy nie przychodzą, bo nie wiedzą o MAL, nie mają potrzeby integracji, nie mają dobrego przykładu od rodziców/ nie mają doświadczenia w obcowaniu z takimi instytucjami;
- ❖ Osoby, które zdążyły się już zżyć z Samogłoską, uważają, że należy podejmować działania, które doprowadzą do tego, że do MAL będzie przychodziło więcej osób;
- ❖ Rozmówcy mają świadomość tego, że nie wszyscy mieszkańcy chcą się integrować;
- ❖ Według respondentów zdecydowanie warto podejmować działania informacyjne, aby docierać do tych, którzy mieliby potrzebę przychodzenia do takiego miejsca;

- ❖ Według rozmówców podstawowym narzędziem pozyskiwania nowych odbiorców powinien być bezpośredni kontakt z mieszkańcami – „Jeden sąsiad powinien zapraszać innego”;
- ❖ Ważnym narzędziem, które jest wykorzystywane przez uczestników oferty MAL Samogłoska do promocji tego miejsca oraz informowania potencjalnych, nowych odbiorców na temat jego oferty, jest portal społecznościowy Facebook;
- ❖ Według rozmówców warto zamieszczać materiały promocyjne i mówić o Samogłosce w punktach, gdzie bywają mieszkańcy Młocin, takich jak poczta, przychodnia, lokalne sklepy, salony piękności/ salony fryzjerskie itd.;
- ❖ Według uczestników dobrym narzędziem promocji są wydarzenia wielopokoleniowe („zrzutkowe”), np. obiady/ śniadania sąsiedzkie, które odbywałyby się w soboty, kiedy większość osób ma dzień wolny;
- ❖ Aktywni odbiorcy oferty Samogłoski przedstawili ciekawe pomysły na działania komunikacyjno-promocyjne, które według nich można by wdrożyć bez dużych nakładów finansowych;
- ❖ Według zaangażowanych odbiorców Samogłoski powinno się również wykorzystywać własne znajomości oraz kontakty i zapraszać ciekawe osoby do MAL;
- ❖ Społeczność zaangażowana w tworzenie MAL Samogłoska posiada dużą chęć do współdziałania.

3.3. Ankieta

Ankieta została przeprowadzona wśród uczestników 4 zajęć zorganizowanych w Samogłosce: Śpiewajmy razem! Warsztaty śpiewu białym głosem dla dorosłych; Joga; Brydż; Pierniczki mamy. Dodatkowo kilka osób wzięło udział w badaniu podczas nieformalnych odwiedzin w Samogłosce. Łącznie ankietę wypełniło 39 osób.

Narzędzie badawcze powstało w porozumieniu z pracownikami Samogłoski, którzy konsultowali i akceptowali ostateczne katalogi odpowiedzi. Oprócz pytania o płeć i wiek respondentów w ankiecie zamieszczono pytanie o miejsce zamieszkania – poniżej ostateczna lista lokalizacji do wyboru:

- ❖ Młociny,
- ❖ Wólka Węglowa,
- ❖ Huta,
- ❖ Placówka,
- ❖ Radiowo,
- ❖ Chomiczówka,
- ❖ Wawrzyszew,
- ❖ Wrzeciono,
- ❖ Lasek Bielański,
- ❖ Stare Bielany,
- ❖ Piaski,
- ❖ Słodowiec,
- ❖ Marymont Kaskada,
- ❖ Marymont Ruda,
- ❖ Łomianki,

- ❖ Izabelin,
- ❖ Inna dzielnica Warszawy: jaka?.....,
- ❖ Poza Warszawą: gdzie?.....

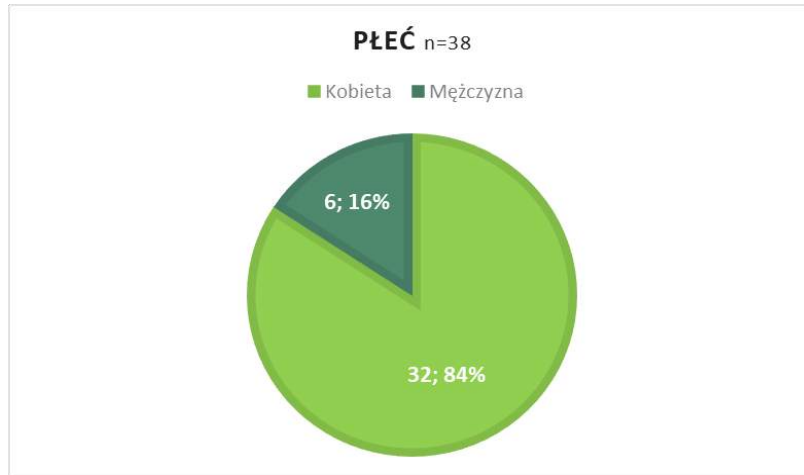
oraz źródła informacji, z których korzystają uczestnicy oferty:

- ❖ Informacja w MAL Samogłoska,
- ❖ Informacja w BOK – siedziba główna i/lub Filia Estrady,
- ❖ Kontakt telefoniczny,
- ❖ Internet (strona BOK),
- ❖ Internet (inne strony, np. portale informacyjne),
- ❖ Strona www Samogłoski,
- ❖ Facebook Samogłoski,
- ❖ Facebook Stowarzyszenia Nasze Młociny,
- ❖ Samorząd Mieszkańców Młocin,
- ❖ E-mail,
- ❖ Prasa lokalna,
- ❖ Plakaty,
- ❖ Ulotki,
- ❖ Newsletter,
- ❖ Rodzina/znajomi,
- ❖ Urząd Dzielnicy Bielany,
- ❖ Szkoła lub przedszkole (mailing, system Librus).

W przypadku Samogłoski zdecydowano, aby lekko odejść od formuły ankiety wyłącznie przedzieranej (respondenci zamiast wpisywania lub zaznaczania odpowiedzi „nadrywają” poprawną pozycję) i umieszczono możliwość wpisania innej dzielnicy Warszawy oraz lokalizacji poza Warszawą.

Płeć

Na pytanie o płeć odpowiedzi udzieliło 38 z 39 ankietowanych. Wyraźna jest wśród tych osób przewaga kobiet. Aż 32 kobiety i tylko 6 mężczyzn (84% vs 16%) odpowiedziało na ankiety rozdane wśród osób przychodzących do MAL Samogłoska.

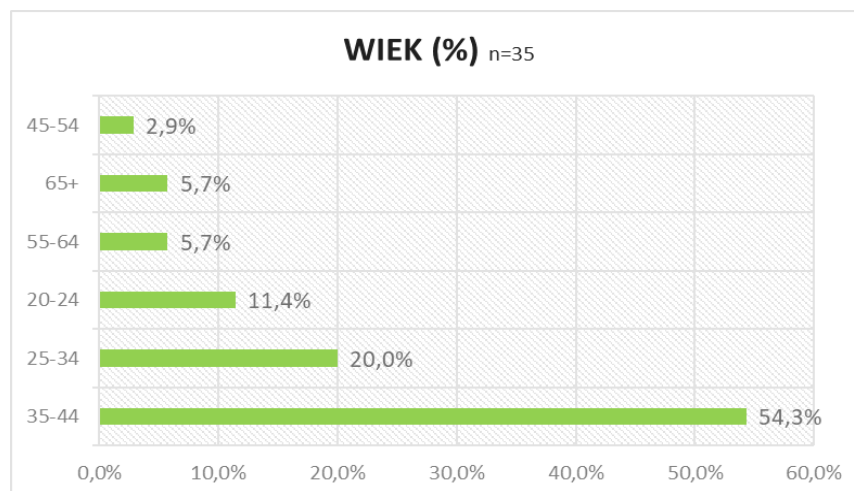

Wykres nr 1: Odbiorcy Samogłoski – płeć w %

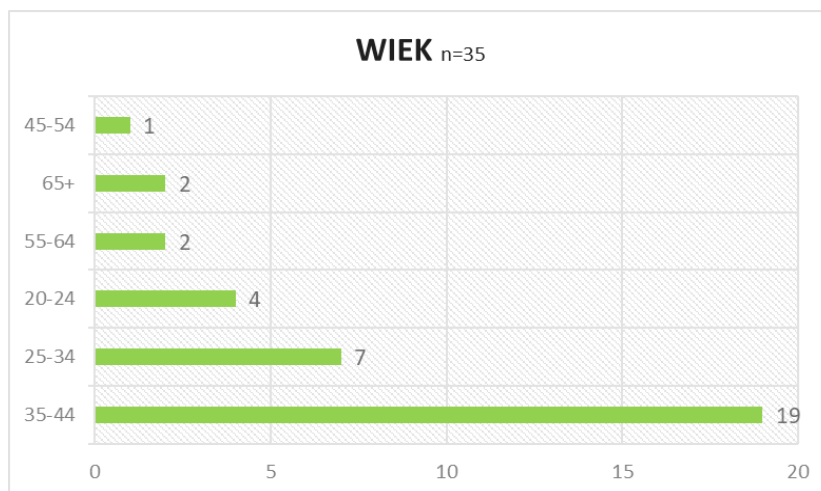
Wiek

Na pytanie o wiek odpowiedzi udzieliło 35 z 39 ankietowanych. Najliczniej reprezentowane były grupy osób w wieku 35-44 lata (19 os. – 54,3 %) oraz 25-34 lata (7 os. – 20%). Na dalszych miejscach uplasowały się grupy 20-24 lata (4 os. – 11,4%), 55-64 lata (2 os. – 5,7%), 65+ (2 os. – 5,7%), 45-54 lata (1 os. – 2,9%).

Warto zauważyć, że wśród ankietowanych nie pojawiły się osoby w przedziale wiekowym 13-19 lat. Nie odnotowano również tych najmłodszych (od 0-12 lat), co akurat może być spowodowane tym, że rodzice wypełniali ankiety bez uwzględnienia swoich dzieci. Warto więc zwrócić uwagę na to podczas kolejnych badań, gdyż zarówno obserwacje, jak i deklaracje mieszkańców oraz pracowników potwierdzają obecność tej grupy wiekowej w działaniach Samogłoski.

Wykres nr 2: Odbiorcy Samogłoski – wiek w %

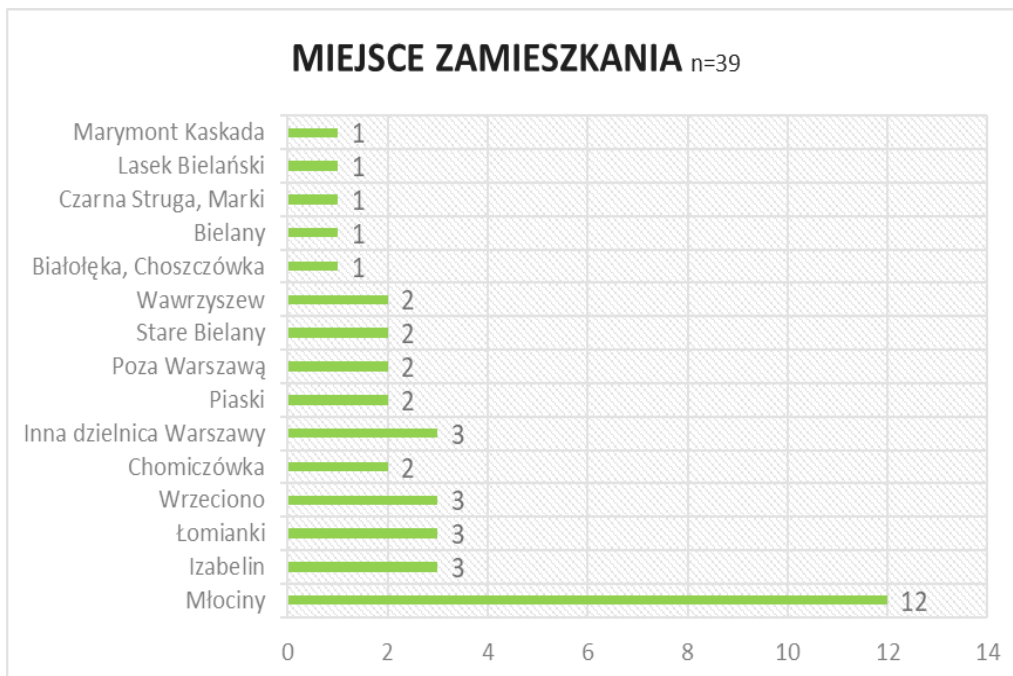
Wykres nr 3: Odbiorcy Samogłoski – wiek

Miejsce zamieszkania

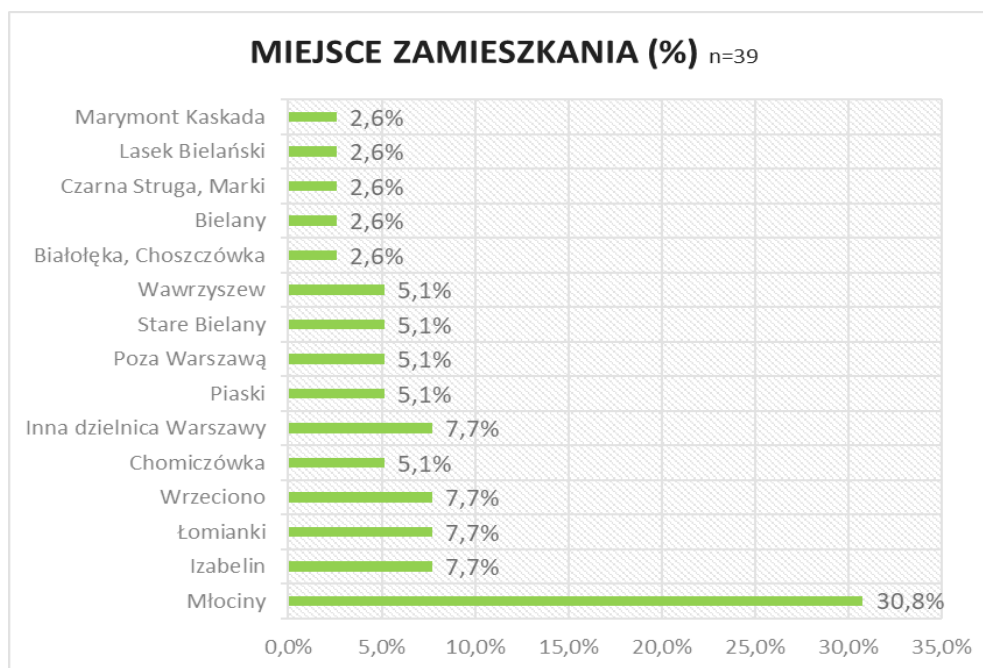
Na pytanie o miejsce zamieszkania odpowiedziało 39 osób. Jedna osoba nie zaznaczyła szczegółowo, gdzie dokładnie na Bielanach mieszka, lecz dopisała dzielnicę Bielany w polu: Inna dzielnica Warszawy. Jaka?... Jej odpowiedź została uwzględniona w poniższych tabelach, aczkolwiek została wyłączona ze szczegółowej analizy dotyczącej konkretnych obszarów Bielan.

Zdecydowaną większość odbiorców działań Samogłoski stanowią mieszkańcy Młocin (12 os. – 30,8%). Mieszkańcy pozostałych obszarów Bielan stanowią w sumie 35,9% ankietowanych - 13 osób. Podsumowując, łącznie mieszkańcy Bielan stanowią 66,7% wszystkich przebadanych uczestników oferty MAL Samogłoska – 25 osób.

Pozostali ankietowani to przedstawiciele Izabelina (3 os. – 7,7%) i Łomianek (3 os. – 7,7%): łącznie 6 os. i 15,4% ankietowanych; Marek (1 os. – 2,6%) oraz Białoleki (1 os. – 2,6%): łącznie 2 os. i 5,2%.

Wykres nr 4: Odbiorcy Samogłoski – miejsce zamieszkania

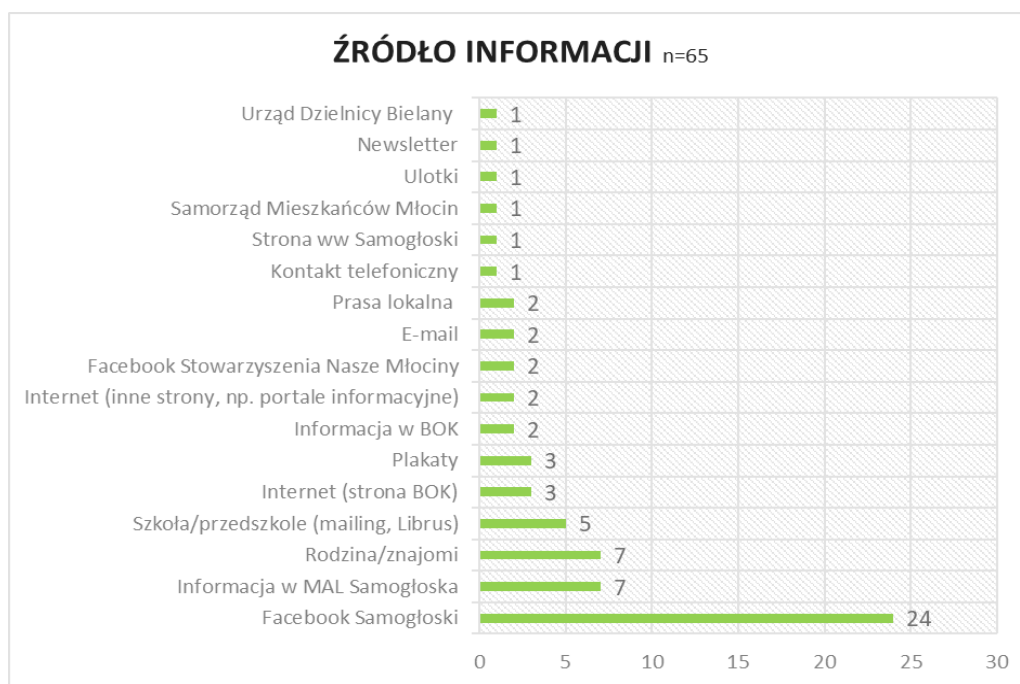
Wykres nr 5: Odbiorcy Samogłoski – miejsce zamieszkania w %

Źródło informacji

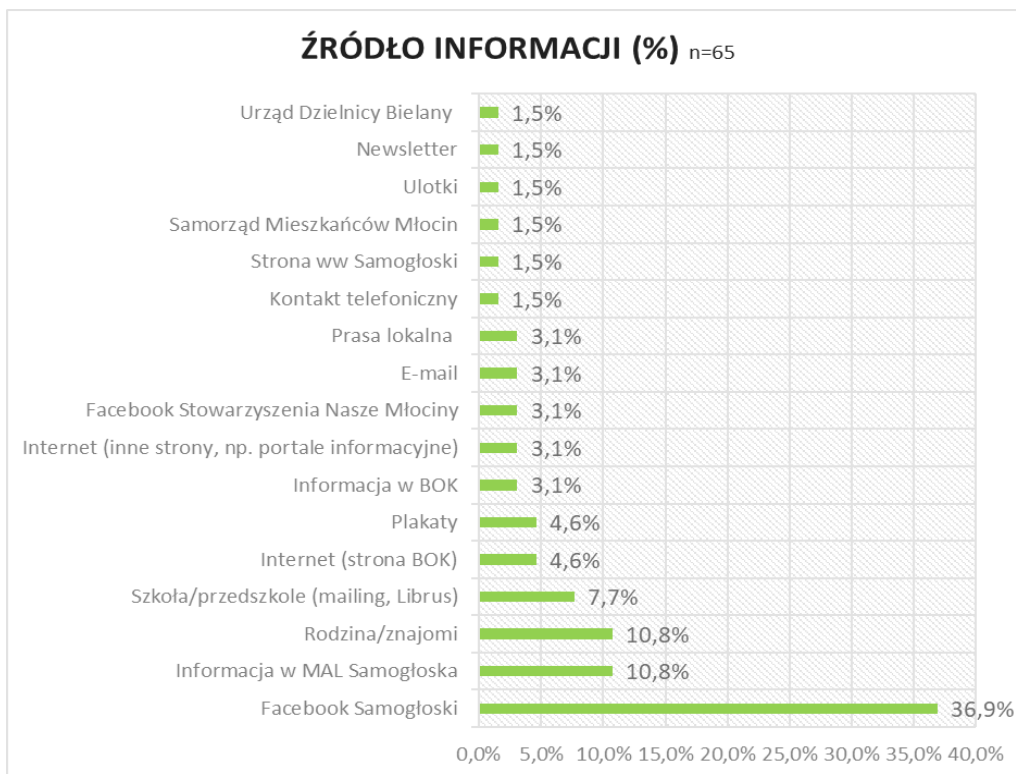
Pytanie o źródła informacji, z których ankietowani czerpią wiedzę o ofercie MAL Samogłoska, dawało możliwość wielokrotnego wyboru. Łącznie uzyskano 65 rekordów, na podstawie czego można wnioskować, że ankietowani korzystają z więcej niż jednego źródła. Największym powodzeniem cieszy się profil Samogłoski na portalu społecznościowym Facebook (24 odpowiedzi – 36,9%). Kolejnymi wykorzystywanymi kanałami są rodzina i znajomi (10,8% - 7 odpowiedzi); informacja w siedzibie Samogłoski (10,8% - 7 odpowiedzi); oraz szkoła lub przedszkole (7,7% - 5 odpowiedzi).

Po 3 rekordy uzyskały plakaty oraz strona internetowa BOK, po 2 rekordy informacje uzyskane w siedzibie głównej BOK, na innych stronach internetowych, na profilu Facebook Stowarzyszenia Nasze Młociny, poprzez e-mail oraz w prasie lokalnej. Natomiast kontakt telefoniczny, strona www Samogłoski, Samorząd Mieszkańców Młocin, Ulotki, Newsletter, Urząd Dzielnicy Bielany cieszą się najmniejszym powodzeniem. Każda z tych odpowiedzi uzyskała 1 rekord.

Warto podkreślić, że ankietowani wykorzystują wszystkie możliwe źródła informacji na temat działań Samogłoski – każda możliwa odpowiedź przynajmniej raz została „przedarta”.

Wykres nr 6: Odbiorcy Samogłoski – źródło informacji

Wykres nr 7: Odbiorcy Samogłoski – źródło informacji w %

Rodzaj zajęć a miejsce zamieszkania ankietowanych

W ramach prowadzonych działań przebadano uczestników 4 zajęć zorganizowanych w Samo-głosce oraz jedną sytuację, kiedy mieszkańcy korzystali z przestrzeni w sposób nieformalny. W porównaniu do bogatego programu, który jest realizowany w MAL Samogłoska, ta próba wydaje się zbyt mała, aby mówić o większych tendencjach czy zależnościach pomiędzy profilem zajęć czy warsztatów, a miejscem zamieszkania.

Warto jednak zwrócić uwagę na pozycje, które przyciągają duże grupy osób, oraz te, które jed-noczą mniejszą liczbę mieszkańców. W tabeli prezentowanej poniżej można zauważyć, że warsztaty śpiewu białym głosem gromadzą przede wszystkim mieszkańcy okolicznych terenów oraz osoby spoza Bielany - nie uczestniczyła w nich ani jedna osoba z Młocin. Natomiast pozostałe pozycje przyciągają mniej liczne grupy, lecz w każdej z nich uczestniczą przedstawiciele Młocin – w przypadku Jogi jest to aż 7 osób z 10 obecnych.

Tabela nr 1: Rodzaj zajęć a miejsce zamieszkania

Śpiewajmy razem! Warsztaty śpiewu białym głosem dla dorosłych	18
Izabelin	3
Chomiczówka	2
Stare Bielany	2
Białołęka, Choszczówka	1
Bielany	1
Czarna Struga, Marki	1
Inna dzielnica Warszawy	1
Lasek Bielański	1
Marymont Kaskada	1
Palmiry	1
Piaski	1
Poza Warszawą	1
Stegny	1
Wawrzyszew	1
Brydź	4
Młociny	3
Wawrzyszew	1
Joga 7.12	10
Młociny	7
Łomianki	1
Piaski	1
Wrzeciono	1
Ogólne	4
Wrzeciono	2
Inna dzielnica Warszawy	1
Młociny	1
Dzień piernika	3
Łomianki	2
Młociny	1
Suma końcowa	39

Wnioski cząstkowe z przeprowadzonej ankiety:

- ❖ Najczęściej wybieranymi źródłami informacji jest profil Samogłoski na portalu społecznościowym Facebook, rodzina i znajomi, informacja w siedzibie Samogłoski;
- ❖ Większość odbiorców działań Samogłoski to mieszkańcy Młocin;
- ❖ W ofercie Samogłoski uczestniczą również osoby z innych dzielnic Warszawy;
- ❖ Uczestnicy oferty MAL Samogłoska wykorzystują wszystkie możliwe źródła informacji na temat działań instytucji;
- ❖ W ofercie Samogłoski zdecydowanie przeważają kobiety;

- ❖ Najliczniejszą grupą są osoby w wieku 25-44 lata;
- ❖ Osoby w wieku 55-65+ stanowią mniejszość wśród odbiorców oferty Samogłoski;
- ❖ W trakcie badania nie odnotowano obecności osób w wieku 13-19 lat;
- ❖ W trakcie badania nie odnotowano obecności osób w wieku 0-12 lat – możliwe, że rodzice wypełniali ankiety bez uwzględnienia swoich dzieci;
- ❖ Niektóre wydarzenia skupiają mieszkańców całej Warszawy, lecz nie uczestniczą w nich mieszkańcy Młocin.

3.4. Wywiady z lokalnymi liderami

W ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!” wytypowano do przeprowadzenia wywiadów trzy podmioty: Samorząd Studentów UKSW, kawiarnię/pub Przystanek Młociny, restaurację Gniazdo Smaku. Dodatkowo, w trakcie realizacji działań badawczych, jeden z respondentów wskazał osobę lokalnego lidera (właściciela warsztatu samochodowego przy ul. Wazów), z którym nawiązano kontakt i również przeprowadzono rozmowę. W wywiadach wzięło udział łącznie 6 osób. Rozmowy odbyły się w siedzibach ww. podmiotów.

Przystanek Młociny

Lokal od około roku nie prowadzi stałej działalności. Wcześniej było to lokalne miejsce spotkań wielu grup: wspólnot mieszkaniowych, Samorządu Studentów UKSW itd. Odbywały się tam również spotkania tematyczne, imprezy, jeden z wykładowców UKSW organizował tam wykłady. Przystanek Młociny angażował się także w działania na zewnątrz, np. uczestniczył w pikniku organizowanym przez kościół. Obecnie, „tamte działania” to przeszłość – twierdzi właściciel. Dlatego też pole do potencjalnej współpracy jest mocno ograniczone. Jednakże deklaruje on chęć współpracy oraz wsparcia realizowanych na Młocinach działań. Ze względu na zmianę formuły funkcjonowaniu lokalu zaleca kontakt telefoniczny.

W trakcie rozmowy określono dwa obszary potencjalnej współpracy. Po pierwsze, działania promocyjne: w lokalu można zostawić plakat, ulotki informujące o bieżącej działalności MAL Samogłoska. Po drugie, możliwość wypożyczenia nart biegowych („Biegówki Na Młocinach”) – jest to dodatkowa działalność właściciela Przystanku Młociny.

Współpraca z wypożyczalnią może być stała, lecz ze względu na specyfikę działania, sezonowa. Wypożyczalnia współpracuje z grupą wykwalifikowanych instruktorów, którzy prowadzą zajęcia, zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych. Instruktorzy posiadają również doświadczenie w prowadzeniu spotkań dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. Zajęcia organizowane są dla grup od 10 do 40 osób i trwają około 2 godzin. Informacje na temat opłat za poszczególne działania są dostępne na stronie internetowej wypożyczalni (<http://biegowkinamlocinach.pl>), natomiast

w przypadku stałej współpracy właściciel dopuszcza możliwość negocjacji, opracowania indywidualnej oferty dla MAL Samogłoska.

W trakcie rozmowy poruszono również temat liderów lokalnych. Respondent wymienił grupę osób/ podmiotów, z którymi według niego warto nawiązać współpracę, opisując je, jako znane w środowisku, chętne do współpracy, gotowe zaangażować się w działania na rzecz lokalnej społeczności. Nazwy wymienionych przez rozmówcę podmiotów zostały zamieszczone w tabeli mapującej potencjalnych partnerów. Natomiast informacje na temat osób indywidualnych zostały przekazane bezpośrednio pracownikom MAL Samogłoska (ze względu na ochronę danych osobowych).

Restauracja Gniazdo Smaku

W przypadku tego podmiotu nie udało się przeprowadzić wywiadu pogłębionego z osobą odpowiedzialną za zarządzanie lokalem. Natomiast badacz odwiedził to miejsce i rozmawiał z pracownikiem, który akurat miał zmianę.

Zdaniem rozmówcy, pozostawianie w lokalu materiałów informacyjnych na temat oferty MAL Samogłoska nie powinno stanowić problemu. Nie chciał on jednak udzielać bardziej szczegółowych informacji, bez porozumienia z menedżerem.

Kolejnym krokiem było wysłanie maila do wspomnianego menedżera. Po uzyskaniu odpowiedzi zorganizowane zostanie spotkanie, w celu omówienia możliwości współpracy i jej potencjalnych obszarów.

Warsztat samochodowy (ul. Wazów)

W wyniku rozmowy z właścicielem Przystanku Młociny udało się dotrzeć do osoby, która może pełnić rolę lokalnego lidera na Młocinach. Właściciel warsztatu samochodowego, który mieści się przy ulicy Wazów, jest rodowitym „młocianinem” i ze względu na swoją działalność zna wielu mieszkańców Młocin, zarówno tych, którzy mieszkają tam od kilkudziesięciu lat, jak również takich, którzy są tam od niedawna.

W trakcie rozmowy okazało się, że respondent posiada bogatą wiedzę na temat historii Młocin oraz ciekawe informacje i spostrzeżenia na temat transformacji tego obszaru na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. Rozmówca przyznał również, że z pewnością w jego zbiorach są zdjęcia, dokumenty i inne pamiątki „z dawnych czasów” (warto mieć to na uwadze w momencie ponownego organizowania spotkania dla mieszkańców, dotyczącego prywatnych zborów i pamiątek związanych z Młocinami).

Respondent znał MAL Samogłoska, śledzi jej profil na portalu społecznościowym Facebook. Przyznał jednak, że ani razu jej nie odwiedził. Twierdził, że na co dzień spotyka sąsiadów, ma z nimi bezpośredni kontakt, że nie ma za zbyt wiele czasu na uczestniczenie w zajęciach.

Rozmówca z chęcią zadeklarował wsparcie w kolportowaniu ulotek wśród swoich klientów. Ustalono, że pracownik MAL Samogłoska lub osoba z nim współpracująca będzie mu raz w miesiącu dostarczać materiały informacyjne.

Samorząd Studentów UKSW

Wywiad z przedstawicielami Samorządu Studentów UKSW odbył się w jego siedzibie. W spotkaniu udział wzięło 3 przedstawiciele Samorządu, 1 pracownik MAL Samogłoska oraz badacz Fundacji Obserwatorium. Warto podkreślić, że w pewnym momencie spotkanie zostało przeniesione do Samogłoski, gdyż studenci chcieli poznać przestrzeń instytucji, zobaczyć jej potencjał.

Samorząd Studentów UKSW jest najbliższym sąsiadem Samogłoski – rezyduje w budynku nr 23 przy skrzyżowaniu ulic Samogłoska i Balaton. Samorząd angażuje się w organizację różnych inicjatyw, nie tylko dla studentów, lecz także dla mieszkańców – przedstawiciele Samorządu podkreślali, że na wszystkie wydarzenia o charakterze ogólnym zapraszają również „swoich najbliższych sąsiadów”. Samorząd monitoruje strony/ profile Facebook podmiotów, które aktywnie działają na terenie Młocin, w tym również profil MAL Samogłoska.

„Samorząd Studentów UKSW tworzą wszyscy Studenci Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Pracami Samorządu kierują dwa organy – uchwałodawczy Parlament i wykonawczy Zarząd. W skład Parlamentu wchodzi delegaci z każdego Wydziału Uniwersytetu, w skład Zarządu zaś wchodzi studenci powołani – z grona wszystkich studentów UKSW – przez Parlament.

Do zadań Samorządu Studentów należy przede wszystkim:

- ❖ obrona praw i interesów studenckich na szczeblu wydziałowym i uczelnianym;
- ❖ reprezentowanie studentów w organach kolegialnych Uczelni, w tym w Senacie, oraz Radach Wydziałów;
- ❖ dbanie o rozwój studenckiej działalności kulturalnej i naukowej, wspomaganie kół naukowych i organizacji akademickich;
- ❖ występowanie do władz Uczelni z wnioskami i postulatami dotyczącymi studentów;
- ❖ wspieranie ogólnowarszawskich i ogólnopolskich inicjatyw studenckich;
- ❖ dysponowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na działalność studencką;
- ❖ przyznawanie stypendiów i akademików.

Zarząd Samorządu Studentów UKSW zajmuje się m.in.:

- ❖ organizowaniem imprez takich jak Otrzęsiny, Połowinki, Ostatki, Imprezy Charytatywne czy Juwenalia;
- ❖ organizowaniem cyklicznych wyjazdów: Sylwester, Majówka, Campus Adaptacyjny roku „0”, Wyjazd do Rzymu;
- ❖ współpracą zagraniczną;
- ❖ zapewnianiem studentom łatwego dostępu do wysokiego poziomu usług medycznych w mieście pobierania nauki;
- ❖ oferowaniem studentom najkorzystniejszego wariantu ubezpieczenia NNW;
- ❖ organizowaniem imprez i zawodów sportowych promujących kulturę fizyczną;
- ❖ współpracą z kinami, teatrami, szkołami tańca, szkołami językowymi;
- ❖ przydzielaniem miejsc w akademikach i decydowaniem o ostatecznym podziale środków z Funduszu Pomocy Materialnej;
- ❖ promocją Uniwersytetu na forum warszawskim i ogólnopolskim⁵.

Na terenie Młocin jest ponad 15 budynków, w których działają następujące wydziały i Instytuty⁶:

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej:

- ❖ Instytut Filozofii;
- ❖ Instytut Psychologii;
- ❖ Instytut Ekologii i Bioetyki.

Wydział Nauk Historycznych i Społecznych:

- ❖ Instytut Archeologii;
- ❖ Instytut Historii Sztuki;
- ❖ Instytut Nauk Historycznych;
- ❖ Instytut Politologii;
- ❖ Instytut Socjologii.

Wydział Prawa i Administracji:

- ❖ Instytut Prawa Międzynarodowego, Unii Europejskiej i Stosunków Międzynarodowych.

Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. Szkoła Nauk Ścisłych:

- ❖ Instytut Chemii;

⁵ Źródło: <https://uksw.edu.pl/pl/samorzad-studentow> [data dostępu: 10.06.2018 r.].

⁶ Źródło: <https://uksw.edu.pl/pl/uniwersytet/wydzialy-i-jednostki> [data dostępu: 10.06.2018 r.].

- ❖ Instytut Informatyki;
- ❖ Instytut Matematyki;
- ❖ Katedra Fizyki.

Wydział Nauk Pedagogicznych;
Wydział Biologii i Nauk o Środowisku;
Wydział Studiów nad Rodziną.

Na Młocinach zlokalizowane są również następujące jednostki ogólnouczelniane⁷:

Centra:

- ❖ Centrum Anatomii Wirtualnej i Symulacji Chirurgicznej im. Jana Pawła II;
- ❖ Centrum Szkoleń i Doradztwa Zawodowego UKSW;
- ❖ Centrum Technologii Informatycznych Nauk Humanistyczno-Społecznych UKSW.

Jednostki usługowe i dydaktyczne:

- ❖ Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji;
- ❖ Studium Języków Obcych;
- ❖ Studium Pedagogizacji;
- ❖ Studium Wychowania Fizycznego.

Ofertę uczelni uzupełniają poszczególne Koła Naukowe, które również angażują się w organizację konferencji i różnorodnych spotkań⁸:

Międzywydziałowe:

- ❖ Interdyscyplinarne Koło Naukowe Doktorantów UKSW;
- ❖ Międzywydziałowe Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Telewizji Internetowej UKSW;
- ❖ Koło Turystyczno-Sportowe Nordic Walking UKSW.

Wydział Biologii i Nauk o Środowisku:

- ❖ Koło Naukowe „Zielone Wilki”;
- ❖ Koło Naukowe „Młode Kadry Inżynieryjne”;
- ❖ Studenckie Koło Naukowe Biologów Człowieka UKSW;
- ❖ Koło Biologów Terenowych UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Biologii Molekularnej.

⁷ Źródło: <https://uksw.edu.pl/pl/jednostki-ogolnuczelniane> [data dostępu: 10.06.2018 r.].

⁸ Źródło: <https://uksw.edu.pl/pl/organizacje-studenckie> [data dostępu: 10.06.2018 r.].

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej:

- ❖ Koło Naukowe Metafizyków;
- ❖ Koło Naukowe Przyrodników UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Studentów Filozofii;
- ❖ Koło Naukowe Studentów Psychologii UKSW.

Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. Szkoła Nauk Ścisłych:

- ❖ Koło Naukowe Informatyków „Fraktal”;
- ❖ Koło Naukowe Matematyków UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Dydaktyków Matematyki AlfaBeta;
- ❖ Chemiczne Koło Naukowe.

Wydział Nauk Humanistycznych:

- ❖ Koło Językoznawcze;
- ❖ Teatr Akademicki „...ale o co chodzi?” Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego;
- ❖ Koło Filmowe UKSW „FilmOFFka”;
- ❖ Koło Naukowe Hermeneutyki Literackiej;
- ❖ Koło Zarządzania Projektami Kultury;
- ❖ Koło Kulturoznawców przy Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW „Culture on”;
- ❖ Koło Fotograficzne „Fotografy”;
- ❖ Koło Naukowe Translatora. Studia nad Przekładem;
- ❖ Koło Naukowe Italianistów „Semplicemente ciao!”;
- ❖ Koło Naukowe Muzeologii.

Wydział Nauk Historycznych i Społecznych:

- ❖ Koło Naukowe Studentów Historii Sztuki;
- ❖ Koło Naukowe Studentów i Doktorantów Historii WNHIS UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Studentów Socjologii;
- ❖ Koło Naukowe Studentów Archeologii;
- ❖ Koło Naukowe „Ceteris Paribus”;
- ❖ Koło Naukowe Bezpieczeństwa „Justycjariusze”;
- ❖ Koło Ochrony Dóbr Kultury i Środowiska „Hereditas”;
- ❖ Koło Naukowe Studentów Pracy Socjalnej;
- ❖ Koło Naukowe Badań nad Europą.

Wydział Nauk Pedagogicznych:

- ❖ Koło Naukowe Pedagogów Specjalnych;

- ❖ Laboratorium Doradztwa Zawodowego;
- ❖ Koło Naukowe Pedagogiki Resocjalizacyjnej.

Wydział Prawa i Administracji:

- ❖ Koło Naukowe Myśli Politycznej i Prawnej;
- ❖ Koło Nauk Penalnych;
- ❖ Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Prawa Prywatnego;
- ❖ Uniwersytecka Studencka Poradnia Prawna WPiA UKSW;
- ❖ Studenckie Koło Naukowe Prawa Karnego Materialnego;
- ❖ Koło Naukowe Amerykanistyki;
- ❖ Koło Naukowe Prawa Karnego Procesowego;
- ❖ Koło Naukowe Prawa Handlowego;
- ❖ Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Prawa Międzynarodowego UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Praw Człowieka Pro Homine.

Wydział Prawa Kanonicznego:

- ❖ Koło Naukowe „Utriusque Iuris”;
- ❖ Koło Naukowe Studencka Poradnia Prawna;
- ❖ Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Prawa Kanonicznego Regula Iuris;
- ❖ Koło Naukowe Consecratio Vitae.

Wydział Studiów nad Rodziną:

- ❖ Bioetyczne Koło Studentów WSR;
- ❖ Koło Naukowe Myśli Społecznej;
- ❖ Koło Nauk o Rodzinie.

Wydział Teologiczny:

- ❖ Koło Naukowe Studentów Teologii;
- ❖ Koło Naukowe Doktorantów Biblistyki;
- ❖ Koło Naukowe Katechetyków;
- ❖ Koło Naukowe Liturgistów;
- ❖ Koło Naukowe Studentów Turystyki Krajów Biblijnych;
- ❖ Koło Naukowe Religiologów UKSW;
- ❖ Koło Naukowe Teologii Miłosierdzia Bożego;
- ❖ Koło Naukowe Teologii Pastoralnej;
- ❖ Koło Naukowe „Public Relations w Social Media”;
- ❖ Koło Naukowe Moralistów;
- ❖ Mariologiczne Koło Naukowe;

❖ Koło Naukowe Medioznawców Podróżników.

Obszary współpracy

Samorząd Studentów UKSW deklaruje chęć szerokiej współpracy, a jak można dostrzec powyżej, potencjał jest ogromny – różnorodność wydziałów, kół naukowych, centrów i jednostek dydaktycznych oraz usługowych. Kampus na Młocinach zrzesza nieoceniony kapitał ludzki, który może wzbogacić ofertę Samogłoski. Podczas rozmowy określono wstępnie obszary działań, w ramach których można rozpocząć współpracę.

Przedstawiciele Samorządu jednogłośnie stwierdzili, że studenci mogą realizować praktyki w MAL Samogłoska: jest to bardzo atrakcyjna forma współpracy, zarówno dla studentów, jak i dla Samogłoski. W zależności od realizowanego kierunku studiów, studenci mogą obserwować funkcjonowanie instytucji, wspierać jej działalność, prowadzić badania, włączyć się w tworzenie oferty: prowadzenie zajęć, organizowanie spotkań/ wykładów itd.

Kolejny obszar obejmuje możliwość korzystania z przestrzeni Samogłoski przez studentów. Obecnie na terenie Kampusu nie ma miejsca, gdzie mogliby się oni spotkać, podgrzać swój posiłek, wypić kawę i spędzić czas wolny. W trakcie spotkania ustalono, że pracownicy MAL Samogłoska opracują informację dla studentów na temat możliwości korzystania z przestrzeni, uwzględniając specyfikę swojej działalności (organizowane zajęcia i spotkania). Taki komunikat powinien zwracać informację o możliwych sposobach skorzystania z przestrzeni: zasady, godziny otwarcia, prośbę o wcześniejszy kontakt telefoniczny lub mailowy itd.

Następny obszar dotyczy edukacji studentów na temat funkcjonowania MAL-i. Jak stwierdzili respondenci, młodzi ludzie nie wiedzą, czym są MAL-e, na jakich zasadach funkcjonują, jak można włączyć się w ich działalność. Samorząd podejmuje działania edukacyjne na szerszą skalę (np. w ramach współpracy z SCWO), które mają na celu informować innych studentów, w jaki sposób mogą się angażować w sprawy społeczne na terenie całego miasta. Natomiast, warto skorzystać z bliskiego sąsiedztwa obu podmiotów – pracownicy MAL Samogłoska mogą bezpośrednio opowiedzieć, a nawet pokazać, jak miejsca aktywności lokalnej funkcjonują.

Przedstawiciele Samorządu są również otwarci na współrealizację inicjatyw lub włączanie MAL Samogłoska do wydarzeń realizowanych w ramach działalności swojej uczelni. Nie wszystkie inicjatywy znajdują się w obszarze zainteresowania Samogłoski (np. akcje związane *stricto* z działalnością uczelni: spotkania/ wyjazdy integracyjne), natomiast podczas działań interdyscyplinarnych, otwartych na szersze grono, współpraca jest możliwa.

Kolejnym ciekawym polem do współpracy jest Fundacja Niezależnych Inicjatyw Studenckich im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego, która powstała w 2012 roku, aby: „ (...) współdziałając z

Samorządem Studentów UKSW i Uniwersytetem, móc samodzielnie wdrażać inicjatywy studenckie i studenckie”⁹. Jest to organizacja, która działa w oderwaniu od władz uczelnianych i zrzesza nie tylko studentów, ale również absolwentów, którzy w ten sposób mogą, choć trochę, nadal uczestniczyć w życiu uczelni.

Fundacja realizuje różnorodne działania, nie tylko na rzecz studentów. Tymczasem ze względu na fakt, że jest podmiotem działającym niejako poza od strukturami uczelnianych, czasami napotyka na przeszkody – na przykład w postaci braku przestrzeni na realizowane działania. Jest to również obszar do możliwej współpracy z Samogłoską. Ponadto, MAL Samogłoska oraz Fundacja mogą realizować wspólne projekty, które niekoniecznie są związane z UKSW.

Ostatnim obszarem są działania związane z promocją oferty MAL Samogłoska. Respondenci zadeklarowali wsparcie w kolportowaniu plakatów oraz ulotek na terenie uczelni oraz udostępnianie wydarzeń na portalu społecznościowym Facebook.

Ze względu na przerwę wakacyjną – MAL Samogłoska nie prowadzi działalności, a studenci mają wakacje – ustalono, że pierwsze działania w ramach współpracy zostaną podjęte we wrześniu 2018 roku.

Mapa potencjalnych partnerów

W ramach analizy nawiązywania współpracy z lokalnymi podmiotami zmapowano potencjalnych partnerów MAL Samogłoska. Uwzględniono zarówno najbliższą okolicę instytucji, jak i tę dalszą. Poniższe tabele, pokazują podmioty prowadzące swoją działalność w różnorodnych dziedzinach. Można wybrać z listy te, które rokują długotrwałą współpracę (kolportaż ulotek, stałe zaangażowanie się w tworzenie oferty Samogłoski), lub nawiązywać partnerstwa w ramach incydentalnych przedsięwzięć. Opracowana lista podmiotów może stanowić załączek wspólnych działań – „wiemy, do kogo możemy mówić”.

⁹ Źródło: <http://wyszynskiego.pl/> [data dostępu: 15.06.2018 r.].

Nazwa podmiotu	typ np. restauracja, instytucja kultury, szkoła	podstawowa działalność	adres	Nr
Szkoła Podstawowa nr 77 im. Wandy Zieleńczyk	szkoła podstawowa publiczna	oświatowa	ul. Samogłoska 9 , 01-980 Warszawa	1/01
Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny	szkoła podstawowa niepubliczna	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/02
Spółeczna Szkoła Podstawowa nr 13 im. Lotników Amerykańskich	szkoła podstawowa niepubliczna	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/03
Gimnazjum Niepubliczne nr 12 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Lotników Amerykańskich	gminazjum niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/04
Liceum Ogólnokształcące Niepubliczne nr 43 im. Lotników Amerykańskich	liceum ogólnokształcące niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/05
"Motylkowa Akademia" Niepubliczny Punkt Przedszkolny przy SSP Nr 13 im. Lotników Amerykańskich	przedszkole niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/06
Niepubliczne Przedszkole Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego	przedszkole niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/07
Biegówki na Młocinach	usługi	sport/rekreacja	ul. Żubrowa 15a, 01 - 978 Warszawa	1/08
Przystanek Młociny	restauracja	gastromia	ul. Żubrowa 17, 01 - 978 Warszawa	1/09
Kurka Wodna	usługi	rekreacja	ul. Żubrowa 17, 01 - 978 Warszawa	1/10
Parafia Matki Bożej Królowej Pokoju	kościół	kościół	ul. Dzierżonowska 7, 01 - 985 Warszawa	1/11
Instytut Sportu - Państwowy Instytut Badawczy	instytu badawczy	sport	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/12
Helsen	deweloper/ sprzedaż	firma budowlana	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/13
F.B.I. TASBUD S.A.	deweloper/ sprzedaż	firma budowlana	ul. Balaton 20, 01 - 981 Warszawa	1/14
ARP INWEST	deweloper/ sprzedaż	firma budowlana	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/15
TENEO. Usługi budowlane.	deweloper/ sprzedaż	firma budowlana	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/16
elektrospecjaliści.pl		redakcja portalu	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/17
InfoMarket Sp. z o.o.		redakcja portalu	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/18
TransMobil Systems Sp. z o.o.	usługi	system do zarządzania flotą	ul. Trylogii 2/16, 01 - 982 Warszawa	1/19
Nibylandia. Niepubliczny Punkt Przedszkolny	przedszkole niepubliczne	oświatowa	ul. Trylogii 20, 01 - 982 Warszawa	1/20
Europejskie Centrum Pomocy Poszkodowanym	usługi		ul. Trylogii 24, 01 - 982 Warszawa	1/21
Early Stage. Szkoła języka angielskiego dla dzieci i młodzieży.	szkoła językowa	oświatowa	ul. Trylogii 24, 01 - 982 Warszawa	1/22
Simple Fit	usługi	sport/rekreacja	ul. Arrasowa 10A, 01 - 981 Warszawa	1/23
Q-service. Mechanika samochodowa	usługi	motoryzacja	ul. Wazów 5, 01 - 986 Warszawa	1/24
Restauracja Gniazdo Smaku	restauracja	gastromia	ul. Samogłoska 15, 01 - 980 Warszawa	1/25
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	wyższa uczelnia publiczna	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 15, 01 - 938 Warszawa	1/26
Pensjonat Ustronie	usługi hotelarskie	nocleg	ul. Dzierżonowska 9, 01-985 Warszawa	1/27
AN NARZĘDZIA	sklep	branża samochodowa	ul. Wóycickiego 5A 01-938 Warszawa	1/28
Sege Studio Reklamy	usługi	reklama	ul. Wóycickiego 10, 01-938 Warszawa	1/29

Tabela nr 2: Lista potencjalnych partnerów z najbliższej okolicy.

Nazwa podmiotu	typ np. restauracja, instytucja kultury, szkoła etc.	podstawowa działalność	adres	Nr
Bistro B.E.M. Obiady Domowe	restauracja	gastronomia	ul. Heroldów 19A , 01-991 Warszawa	2/01
Educatio. Poradnia Zdrowia Psychicznego - Oddział w	poradnia	zdrowie	ul. Heroldów 19A , 01-991 Warszawa	2/02
Gold Sushi	restauracja	gastronomia	ul. Heroldów 19B , 01-991 Warszawa	2/03
Poczta Polska - Filia Urzędu Pocztowego	usługi	poczta	ul. Heroldów 19B , 01-991 Warszawa	2/04
Sklep Żabka	sklep	artykuły spożywcze	ul. Heroldów 19B , 01-991 Warszawa	2/05
Stomatologia. KAMA-med	usługi	zdrowie	ul. Heroldów 19C , 01-991 Warszawa	2/06
Foster Technologies	sklep	sprzęt i akcesoria GSM	ul. Heroldów 19C/13 , 01-991 Warszawa	2/07
Twoja Uroda	usługi	kosmetyczka/SPA	ul. Heroldów 19 , 01-991 Warszawa	2/08
Chorten. Delikatesy Paula.	sklep	artykuły spożywcze	ul. Heroldów 19D/11 , 01-991 Warszawa	2/09
DOZ Apteka dbam o zdrowie	sklep	apteka	ul. Heroldów 19E/9 , 01-991 Warszawa	2/10
Restauracja Rozmaryn	usługi	gastronomia	ul. Heroldów 19E , 01-991 Warszawa	2/11
Justyna. Salon Fryzjersko- Kosmetyczny	usługi	fryzjer/ kosmetyczka	ul. Heroldów 19F/6 , 01-991 Warszawa	2/12
Fantoma Nails & Beauty	sklep	wyposażenie salonów kosmetycznych i fryzjerskich	ul. Heroldów 19 , 01-991 Warszawa	2/13
Stacja napraw powypadkowych Henryk Pawlak	usługi	napraw pojazdów mechanicznych	ul. Heroldów 7 , 01-991 Warszawa	2/14
Zieleniak w bramie	sklep	artykuły spożywcze	ul. Heroldów 10, 01-991 Warszawa	2/15
Rossmann	sklep	drogeria	ul. Biograficzna 1, 01-991 Warszawa	2/16
Biedronka	sklep	sklep wielobranżowy	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/17
Bose Stółki- Żłobek Artystyczny	żłobek	oświatowa	ul. Heroldów 15B/1, 01-991 Warszawa	2/18
Protect Ubezpieczenia	usługi	sprzedaż ubezpieczeń	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/19
Younas Kebab	restauracja	gastronomia	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/20
To coś -fryzjer, zajęcia i warsztaty dla dzieci i rodziców	usługi	edukacja/ fryzjerka	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/21
Anglo gadki. Centrum językowo kulturowe	szkoła językowa	edukacja	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/22
Psychodnia	usługi/ sklep	lecznica weterynaryjna	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/23
Fantazja	usługi	kwaciarnia	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/24
Apteka Aronia	apteka	zdrowie	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/25
Lody, gofry	sprzedaż sezonowa	gastronomia	ul. Heroldów 6, 01-991 Warszawa	2/26
DM Auto Serwis sp. z o.o	usługi	stacja kontroli pojazdów	ul. Heroldów 5, 01-991 Warszawa	2/27
Villa Holiday Park	usługi	hotel	ul. Heroldów 1B, 01-991 Warszawa	2/28
ORLEN	usługi	stacja benzynowa	ul. Heroldów 1, 01-991 Warszawa	2/29
Psi Fryzjer Spa Dla Psa	usługi	fryzjer dla psów	ul. Heroldów 1, 01-991 Warszawa	2/30
Dr Szychta	usługi	medycyna estetyczna	ul. Biograficzna 1/45, 01-991 Warszawa	2/31
Lewiatan	sklep	sklep wielobranżowy	ul. Biograficzna 1, 01-991 Warszawa	2/32
Ah! Delikatesy	sklep	sklep wielobranżowy	ul. Biograficzna 1, 01-991 Warszawa	2/33
Grzybki	sklep	piekarnia	ul. Biograficzna 1, 01-991 Warszawa	2/34
Energybike	sklep/ usługi	rekreacja	ul. Farysa 58A, 01-971 Warszawa	2/35

Tabela nr 3: Lista potencjalnych partnerów z rejonów bardziej oddalonych.

Wnioski cząstkowe z wywiadów:

- ❖ Zainicjowano cztery partnerstwa z podmiotami zlokalizowanymi w najbliższym sąsiedztwie Samogłoski;
- ❖ Wszyscy potencjalni partnerzy zadeklarowali chęć wsparcia w działaniach informacyjnych;
- ❖ Wszyscy rozmówcy znali MAL Samogłoska;
- ❖ Pole współpracy z Przystankiem Młociny jest obecnie mocno ograniczone, ze względu na zmianę formuły działania;
- ❖ Określono dwa obszary potencjalnej współpracy z Przystankiem Młociny: działania promocyjne oraz możliwość wypożyczenia nart biegowych;
- ❖ Samorząd Studentów UKSW zadeklarował chęć szerokiej współpracy: w ramach praktyk realizowanych przez studentów w MAL Samogłoska, korzystania z przestrzeni MAL, działań edukacyjnych w zakresie inicjatyw oddolnych, realizowania wspólnych inicjatyw, włączania MAL Samogłoska w działania realizowane przez Samorząd, funkcjonowania Fundacji Niezależnych Inicjatyw Studenckich im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego, promocji oferty Samogłoski.

3.5. Sonda: potrzeby i opinie mieszkańców

W ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!” podczas wybranych zajęć/ spotkań w MAL Samogłoska przeprowadzono także sondę. Były to następujące wydarzenia: Dzień Sąsiada na Młocinach, Joga, Śpiewajmy razem – warsztaty śpiewu białym głosem dla dorosłych, Wiolonczela dla malucha, Dzika sobota – spacer i warsztat kulinarny z Mead Ladies, Jak zrobić mydło do golenia? – warsztat sąsiedzki, Dawne Młociny – spotkanie z varsavianistą Jarosławem Zielińskim. Podczas sondy pytano uczestników spotkań o to, co chcieliby robić w ramach MAL Samogłoska, czego im w tym miejscu brakuje. Dodatkowo, uczestnicy byli proszeni o wpisanie na ogólnodostępnej tablicy swojego pierwszego skojarzenia z MAL Samogłoska. Efektem tego działania jest poniższa „chmura słów”¹⁰.

¹⁰ Prezentowana „chmura słów” powstała na bazie odpowiedzi uczestników działań Samogłoski na pytanie: „Mówisz Samogłoska – myślisz:...”. Odpowiedzi respondentów były następujące: Ania i Iza, Literka, Bardzo ładnie i czysto, Luz, Sauna, Hamak, Tropikalnie, Gorąco, Liściaście, Dobre pomysły, Zabawa, Zielono, Klimatycznie, Fun!, Rodzina, Spokój, Relaks, Wiolonczela, Wypchany wydarzeniami kalendarz.

Chcielibyśmy w Samogłosce...

Istotnym spostrzeżeniem w ramach przeprowadzonego badania jest fakt, że uczestnicy mocno podkreślali, iż chcą kontynuować uczestnictwo w działaniach/ zajęciach, w których do tej pory brali udział. Odnotowano następujące wypowiedzi: „Więcej Jogi”, „Joga 2x w tygodniu”, „Joga x 1 w tygodniu”, „Dalej to, co robię, ale częściej”, „Robić to co robię – śpiewać białym głosem”, „Śpiewać z Ewą dalej”, „Biały śpiew co tydzień”, „Więcej mydła, warsztatów z Joasią (...)”.

Na podstawie analizy danych z sondy można wnioskować, że osoby, które uczestniczą w zajęciach z dziećmi, mocniej skupiają swoją uwagę na działaniach, które mogą realizować właśnie razem z dziećmi, lub które dzieci bezpośrednio dotyczą. Odnotowano ogólne odpowiedzi, takie jak: „Spotykać się z młodymi rodzicami: uczestniczyć w zajęciach dla dzieci 0-3”; „Zajęcia muzyczne dla dzieci małych, takich od roku wzwyż”; „Wszystkie inicjatywy dla dzieci do lat 4: mile widziane i chętnie będziemy uczestniczyć”. Warto jednak podkreślić, że nie była to stała tendencja, osoby, które uczestniczą w działaniach MAL Samogłoska dzięki dzieciom, deklarowały chęć angażowania się również w inne działania: „Dla mam fajne by były inicjatywy z nauki szycia/ chustowania”, „Warsztat tworzenia łapaczy snów”, „Warsztat śpiewu dla dorosłych”.

Z danych pozyskanych w trakcie badania można wyłonić 5 obszarów zainteresowań (uczestników wszystkich zajęć): aktywności dla dzieci/ związane z dziećmi; ruch, ćwiczenia; ekologia, natura, *handmade*, zdrowie i uroda; wykłady, spotkania z ekspertami; inne.

Obszar związany z aktywnościami dla dzieci/ związane z dziećmi:

- ❖ Gra na gitarze dla dzieci;
- ❖ Warsztaty malarskie dla dzieci;
- ❖ Zajęcia dla dzieci z rysunku (dla 8-15-latków);
- ❖ Lekcje plastyczne dla dzieci 8-15 lat;
- ❖ Sensoplastyka dla dzieci 1-5 lat;
- ❖ Dobranocki – wieczorne czytanie dla dzieci („powrót – to było super”);
- ❖ Stolarka dla dzieci 3+;
- ❖ Chustowanie;
- ❖ Zajęcia ruchowe/ muzyczne/ sensoryczne/ plastyczne („Będziemy chętnie przychodzić”);
- ❖ Warsztaty, np. rodzeństwo bez rywalizacji;
- ❖ Spotkania tematyczne: dieta dziecka, prawidłowy rozwój, zabawy, sen.

Obszar związany z ruchem, ćwiczeniami:

- ❖ Zajęcia Tai Chi;
- ❖ Pilates;
- ❖ Warsztaty relaksacji;

- ❖ Stretching – rozciąganie;
- ❖ Zajęcia z biegania;
- ❖ Taniec hawajski lub belly dance;
- ❖ Zajęcia relaksacyjne, warsztaty oddechu, medytacje;
- ❖ Więcej aktywności fizycznej na obiektach SP 77.

Obszar związany z ekologią, naturą, *handmade*, zdrowiem i urodą:

- ❖ Warsztaty zdrowego odżywiania, diety, zdrowego stylu życia;
- ❖ Robienie mydła;
- ❖ Warsztaty kosmetyczne;
- ❖ Warsztaty zero waste;
- ❖ Naturalne detergenty;
- ❖ Naturalne kosmetyki pielęgnacyjne: maski i odżywki do włosów, naturalne kremy i balsamy;
- ❖ Olejki eteryczne.

Obszar związany z wykładami, spotkaniami z ekspertami:

- ❖ Warsztaty asertywności, rozwijanie osobowości;
- ❖ Warsztaty psychologiczne.

Obszar innych aktywności:

- ❖ Zajęcia kulinarne;
- ❖ Zajęcia muzyczne;
- ❖ Nauka gry na instrumentach;
- ❖ Klub filmowy;
- ❖ Śpiew piosenki popularnej;
- ❖ Wypalanie w drewnie;
- ❖ Warsztat robienia piniaty;
- ❖ Szycie dla dorosłych;
- ❖ Angielski;
- ❖ Warsztaty kulinarne;
- ❖ Robienie ciast i deserów;
- ❖ Proste szycie na maszynie.

Brakuje nam w Samogłosce...

Odpowiedzi respondentów na pytanie o to, czego im brakuje w Samogłosce, można podzielić na dwa obszary: potrzeby dotyczące przestrzeni, organizacji, logistyki oraz potrzeby związane z ofertą. Warto również wspomnieć, że wśród odpowiedzi na to pytanie, pojawiły się takie opinie

jak: „Nie mam zastrzeżeń”, „Wszystko jest super”, „Panie przemile”, „Pani Sylwia, która prowadzi jogę (cudna)”, „Jest wszystko, czego mi trzeba”.

Niektóre odpowiedzi pokrywały się z wypowiedziami dotyczącymi tego, co chcieliby robić mieszkańcy w MAL. Respondenci odpowiadali, że brakuje im większej częstotliwości ich ulubionych zajęć, że chcieliby więcej spotkań muzycznych dla najmłodszych dzieci, częstszego śpiewu białym głosem, większej dostępności na zajęcia z jogi itp. Wypowiedzi te zostały uwzględnione w powyższym punkcie analizy, w tym natomiast je pominięto i zaprezentowano sugestie/ opinie uczestników, według podziału na dwa obszary:

Dotyczące przestrzeni, organizacji, logistyki:

- ❖ Mało miejsca podczas ćwiczeń;
- ❖ Brak ekspresu do kawy¹¹;
- ❖ Brak klimatyzacji („Trochę za gorąco, klima byłaby mile widziana” – taka odpowiedź pojawiła się kilkakrotnie);
- ❖ Współpraca z dziennym opiekunem piętro niżej („Byłoby super, gdyby dzieci były zapraszane na cykliczne zajęcia, a przestrzeń udostępniana do wspólnych działań”);
- ❖ Brak miejsca na wózki;
- ❖ Brak dużego telewizora, monitora, z możliwością podpięcia komputera;
- ❖ Brak rzutnika i projektora¹²;
- ❖ Brak ogródka, przestrzeni zielonej na dole;
- ❖ Brak opieki do dzieci, jak mamy mają zajęcia;
- ❖ Niska frekwencja mężczyzn na zajęciach;
- ❖ Brak zaangażowania najbliższych mieszkańców;
- ❖ Brak klubów [tematycznych] ludzi zrzeszonych pewnymi ideami.

Dotyczące oferty nowych zajęć:

- ❖ Lekcje angielskiego (w tym nauka języka angielskiego dla osób dorosłych);
- ❖ Wycieczki rowerowe;
- ❖ Nauka tańca towarzyskiego dla dorosłych – potocznego, nie klasycznego;
- ❖ Gimnastyka korekcyjna na kręgosłup;
- ❖ Kurs makijażu codziennego;
- ❖ Wycieczki autokarowe w okolice Warszawy (weekendy);
- ❖ Ćwiczenia dla dzieci z muzyką;
- ❖ Warsztaty dla małżeństw;
- ❖ Wypalanie w drewnie;

¹¹ MAL Samogłoska od niedawna posiada ekspres do kawy.

¹² W Samogłosce znajduje się rzutnik. Jest wykorzystywany podczas spotkań.

- ❖ Więcej spacerów ornitologicznych.

Zespół pracowników MAL Samogłoska nie jest w stanie wprowadzić wszystkich proponowanych modyfikacji. Kwestie zbyt małej przestrzeni czy brak klimatyzacji nie zależą bezpośrednio od nich. Natomiast powyższe potrzeby, opinie oraz sugestie mieszkańców warto poddać głębszej analizie, w celu ustalenia, czy jest możliwość, aby im sprostać.

Dawne Młociny – spotkanie z varsavianistą Jarosławem Zielińskim

Spotkanie z varsavianistą Jarosławem Zielińskim na temat historii Młocin zgromadziło niezwykle dużą grupę odbiorców (ok. 45 osób). Wśród uczestników zaobserwowano osoby, które regularnie uczestniczą w działaniach Samogłoski, lecz obecni byli również ci, którzy próg instytucji przekroczyli po raz pierwszy. Dlatego też w trakcie realizacji badania podjęto decyzję, aby dodatkowo przeprowadzić ankietę „przedzierankę”, w celu lepszego poznania struktury obecnej tego dnia grupy. Ponadto, z powodu zamieszania, które powstało z powodu braku prądu, z mieszkańcami Młocin, którzy w Samogłosce byli po raz pierwszy, przeprowadzono krótkie rozmowy nieformalne.

Ankieta „przedzieranka”

W ankiecie wzięło udział 25 osób: 14 kobiet i 11 mężczyzn. 20 ankietowanych pochodziło z Młocin (rozmowy nieformalne wskazują, że w większości były to osoby, które nie angażowały się mocno w działania MAL). 3 respondentów przyjechało z innych dzielnic Warszawy (Praga, Śródmieście); 2 osoby dotarły na spotkanie z Łomianek.

Pytanie o źródła informacji o ofercie MAL Samogłoska, z których czerpali wiedzę ankietowani, dawało możliwość wielokrotnego wyboru. Łącznie uzyskano 42 odpowiedzi, na podstawie czego można wnioskować, że ankietowani korzystają z więcej niż jednego źródła informacji. Najczęściej wybieranymi odpowiedziami były: Samorząd Mieszkańców Młocin (8) oraz Facebook Stowarzyszenia Nasze Młociny (7), co daje łączną sumę 15 odpowiedzi. Kolejnymi wykorzystywanymi kanałami są Facebook Samogłoski (6), rodzina/ znajomi (5) oraz plakaty (4). Wymienione źródła dają łączną sumę 15 odpowiedzi. 3 wskazania uzyskała informacja w MAL Samogłoska, 2 – Internet (strona BOK), po 1: Urząd Dzielnicy Bielany, informacja w BOK (siedziba główna i/lub Filia Estrady), Internet (inne strony, np. portale informacyjne), strona www Samogłoski, e-mail, ulotki, kontakt telefoniczny. Warto też wskazać, które odpowiedzi w ogóle się nie pojawiły. Są to następujące źródła informacji: prasa lokalna, newsletter, szkoła lub przedszkole (mailing, system Librus).

Najliczniej reprezentowane były grupy osób w wieku 45-54 lata (8 osób), 20-24 lata (4 osoby), 35-44 lata (4 osoby) oraz 65+ (4 osoby). Na dalszych miejscach uplasowały się osoby w wieku 55-64 lata (3 osoby) oraz 25-34 lata (2 osoby).

Rozmowy

MAL Samogłoska jest znane rozmówcom i regularnie „śledzą” oni informacje na temat jego oferty. Osoby, które po raz pierwszy odwiedziły instytucję, oceniały bardzo pozytywnie jej przestrzeń, wystrój, mówiąc: „Jest to bardzo miłe miejsce”, „Ładnie tu”.

Mieszkańcy, zapytani, dlaczego do tej pory nie odwiedzili jeszcze Samogłoski, odpowiadali przede wszystkim, że brakuje im czasu. Natomiast pozostałe odpowiedzi implikują kilka ciekawych obserwacji, które zostały opisane poniżej.

Kilkukrotnie pojawiła się odpowiedź, że przyczyną może być lokalizacja MAL na (pierwszym) piętrze (brak parteru), na które ciężko wejść osobom, które mają problemy z poruszaniem się (przede wszystkim osoby starsze, lecz również osoby młodsze, zwracały uwagę na tę niedogodność: „Osoby starsze, które mają problemy zdrowotne, tutaj nie wejdą”).

Jednej ze starszych osób Samogłoska kojarzyła się wyłącznie z miejscem dla młodych. Rozmówca twierdził, że nie wiedział, że są zajęcia/ spotkania, również dla osób w jego wieku (65+).

Następną przyczyną może być fakt, że najbliżsi mieszkańcy są bardzo zżyci. Odwiedzają się u siebie w domach, spotykają na ulicy, zapraszają na imprezy, chodzą razem na spacer. Jedna rozmówczyni stwierdziła, że mieszkańcy spotykają się na co dzień, więc nie odczuwają większej potrzeby chodzenia w miejsca przeznaczone specjalnie do integracji. Natomiast, dłuższa rozmowa sprawiła, że rozmówczyni zaczęła się zastanawiać, czy nie organizować takich spotkań, w o wiele większym gronie, właśnie w MAL Samogłoska.

Kolejna sprawa dotyczy działań informacyjnych. Ulotki nie docierają do skrzynek niektórych mieszkańców. Taki problem zgłosił jeden rozmówca, który mieszka w dość „specyficznym” miejscu (przy ul. Pułkowej, gdzie jego dom jest jednym z nielicznych). Warto więc przeanalizować dotychczasową skalę kolportowania ulotek wśród mieszkańców i zastanowić się, czy nie zwiększyć obszaru docelowego – takich osób, może być więcej.

Obszary zainteresowania

Można zdecydowanie stwierdzić, że tematyka historii Młocin zainteresowała wielu najbliższych mieszkańców. Na pierwszym spotkaniu z tego cyklu pojawiła się duża grupa osób, które deklarowały chęć uczestniczenia w takich spotkaniach w przyszłości, powrotu do Samogłoski: „Trzeba kontynuować takie spotkania” – mówili niektórzy uczestnicy. Dodatkowo, w trakcie obserwacji można było dostrzec, że mieszkańcy z chęcią dzielili się swoimi doświadczeniami, włączali się w rozmowy. Wielu z obecnych mieszka na Młocinach całe życie i posiada bogatą

wiedzę na temat tego miejsca, pamięta wszelkie transformacje, które zachodziły tam na przestrzeni kilkudziesięciu lat.

Spośród uczestników wyłoniono kilka osób, które warto zaprosić do współpracy, i które posiadają na tyle dużą wiedzę, że sami, przy wsparciu pracowników Samogłoski i innych mieszkańców, mogliby, na przykład, prowadzić autorskie spotkania. Pracownicy MAL Samogłoska zapisali dane kontaktowe tych osób.

Wnioski cząstkowe z sondy, obserwacji oraz wywiadów nieformalnych

- ❖ Spotkanie na temat historii Młocin było pierwszym wydarzeniem w historii instytucji, które zgromadziło tak dużą grupę najbliższych mieszkańców;
- ❖ Podczas spotkania na temat historii Młocin nawiązano kontakt z lokalnymi liderami/aktywistami;
- ❖ Uczestnicy spotkania na temat historii Młocin czerpali informacje na temat oferty Samogłoski przede wszystkim od Samorządu Mieszkańców Młocin oraz z Facebooka Stowarzyszenia Nasze Młociny;
- ❖ Najbliżsi sąsiedzi MAL Samogłoska deklarują, że znają siebie nawzajem, są w stałym kontakcie;
- ❖ Najbliżsi sąsiedzi MAL Samogłoska widują się w ramach prywatnych spotkań lub inicjatyw, które organizują wspólnie;
- ❖ Najbliżsi sąsiedzi MAL Samogłoska, którzy nie są jej stałymi odbiorcami, monitorują jej profil na portalu społecznościowym Facebook lub/ i stronę internetową;
- ❖ Najbliżsi sąsiedzi MAL Samogłoska, obecni podczas spotkania na temat historii Młocin, byli pozytywnie zaskoczeni przestrzenią instytucji;
- ❖ Najbliżsi mieszkańcy nie uczestniczą w działaniach Samogłoski ze względu na: brak czasu; trudności z wejściem na pierwsze piętro; brak informacji, że oferta jest również skierowana do osób starszych (nie tylko młodych); brak pilnej potrzeby miejsca do integracji;
- ❖ Uczestnicy spotkania na temat historii Młocin deklarowali chęć udziału w spotkaniach o takiej tematyce;
- ❖ Uczestnicy organizowanych przez MAL Samogłoska zajęć chcieliby uczestniczyć w nich częściej;
- ❖ Osoby, które uczestniczą w zajęciach z dziećmi, mocniej skupiają swoją uwagę na działaniach, które mogą realizować właśnie razem z dziećmi, lub które dzieci bezpośrednio dotyczą, lecz nie jest to stała tendencja;
- ❖ Z danych pozyskanych w trakcie badania można wyłonić 5 obszarów zainteresowań (uczestników wszystkich zajęć): aktywności dla dzieci/ związane z dziećmi; ruch, ćwiczenia; ekologia, natura, *handmade*, zdrowie i uroda; wykłady, spotkania z ekspertami; inne.

- ❖ Niektórzy badani nie doczuwają żadnych braków w kontekście funkcjonowania instytucji oraz jej oferty.
- ❖ Uczestnicy zaproponowali listę zajęć, w których z chęcią by uczestniczyli.
- ❖ Uczestnikom oferty MAL Samogłoska brakuje/ brakowało: miejsca podczas ćwiczeń; ekspresu do kawy; klimatyzacji; współpracy z dziennym opiekunem piętro niżej, miejsca na wózki; rzutnika i projektora; ogródka, przestrzeni zielonej na dole; opieki do dzieci, jak mamy mają zajęcia; mężczyzn na zajęciach; zaangażowania najbliższych mieszkańców; klubów ludzi zrzeszonych pewnymi ideami.

4. Rekomendacje:

Wnioski z przeprowadzonych działań badawczych przedstawiają badanych oraz MAL Samogłoska w bardzo ciekawym i korzystnym świetle. Badania terenowe dość jednoznacznie wskazują, że przebadani mieszkańcy są raczej otwarci i uważają, że należy znać sąsiadów. Dodatkowo posiadają oni wiele zdolności i pasji, które mogliby przekazać innym. Natomiast grupa osób już zintegrowanych wokół Samogłoski to ludzie gotowi do działania i tworzenia oferty MAL, posiadający duży potencjał i wolę współpracy oraz współtworzenia. Z kolei sama instytucja jest oceniana bardzo pozytywnie, nie tylko ze względu na posiadaną ofertę, lecz również za wyjątkową atmosferę, klimat, profesjonalną i sympatyczną kadrę. Wszystkie te elementy stanowią olbrzymi potencjał do podejmowania kolejnych kroków skierowanych na dalszy rozwój instytucji.

4.1. Promocja idei MAL oraz Samogłoski

Promocja idei MAL

Wyniki jednoznacznie wskazują, że społeczność lokalna nie jest do końca oswojona, zapoznana z miejscami aktywności lokalnej. Pomimo że MAL-e są już od kilku lat obecne w Warszawie, nadal można dostrzec, że mieszkańcy nie posiadają wystarczającej wiedzy na ich temat. MAL Samogłoska nigdy nie przeprowadził kampanii ani działań informujących najbliższe otoczenie, czym są miejsca aktywności lokalnej, na jakich zasadach funkcjonują, co oferują mieszkańcom. Z jednej strony takie działania systemowe nie powinny leżeć w gestii Samogłoski. Z drugiej, taki stan rzeczy może w dużym stopniu utrudniać realizowanie inicjatyw, których celem będzie pozyskanie nowych odbiorców.

Rekomendacje:

Na materiałach promocyjnych Samogłoski (ulotki) warto zamieścić krótką definicję MAL-i oraz bezpośredni przekaz do potencjalnych odbiorców, który zachęciłby ich do współpracy, np.: „Masz ciekawe hobby? Przyjdź! Zadzwoń!” lub „Masz propozycję warsztatu? Napisz!”.

Angażowanie odbiorców Samogłoski w promowanie idei MAL.

Mieszkańcy mogą stać się lokalnymi liderami opinii i przekazywaczami informacji – to oni najlepiej wytłumaczą innym mieszkańcom, czym są MAL-e (cytaty z ich wypowiedzi można zamieszczać na profilu Facebook, ulotkach itd.).

Promocja MAL Samogłoska

Zdecydowanie warto zaangażować osoby aktywne do realizacji działań komunikacyjno-promocyjnych. Szczególnie że większość z nich otwarcie deklaruje, że takie działania i tak na własną rękę prowadzi lub z chęcią się ich podejmie. Właściwie każda z osób, które wzięły udział w badaniu, posiada predyspozycje, aby stać się liderem opinii, a także wystarczającą wiedzę oraz informacje, aby opisane działania prowadzić.

Aktywni mieszkańcy podkreślali, że najlepszym sposobem jest zapraszanie nowych osób poprzez bezpośredni kontakt. Warto również organizować cykliczne wydarzenia, które będą skierowane do potencjalnych odbiorców, a zrealizowane zostaną wspólnie przez pracowników MAL Samogłoska i aktywnych mieszkańców.

Rekomendacje:

Opracowanie (wspólnie z mieszkańcami) planu „społecznych działań komunikacyjno-promocyjnych”.

Plan powinien zawierać konkretne narzędzia, elementy tzw. „szeptanki” oraz obejmować punkty, w których bywają mieszkańcy Młocin, takie jak poczta, przychodnia, lokalne sklepy, salony piękności, salony fryzjerskie itd. Takie działania promocyjne można by urozmaicić i zrealizować metodą gry, np. podchodów (elementem gry/podchodów mogłaby być publikacja, w wydarzeniu utworzonym na Facebooku, informacji o każdej nowej lokalizacji, która zostanie pozyskana w ramach gry jako partner promocyjny).

Spacery z ciasteczkami, bezpośrednie zapraszanie mieszkańców podczas sytuacji nieformalnych (spacer, rozmowy w parku, rozmowy na placu zabaw etc.) można wesprzeć gadżetami, materiałami promocyjnymi, kuponami, zaproszeniami itd., które będą dystrybuować aktywni uczestnicy działań Samogłoski.

Organizowanie cyklicznie dni otwartych lub śniadań/ obiadów – np. w soboty.

Wydarzenia powinny być promowane przez mieszkańców, np. poprzez akcje w terenie, pocztówki wysyłane do sąsiadów. Takim wydarzeniom powinny towarzyszyć warsztaty tematyczne lub występy, aczkolwiek oferta kulturalna nie powinna przeważać. MAL powinien być przestrzenią przede wszystkim do rozmów, wzajemnego poznawania się.

Utworzenie grupy mentorów.

Zaangażowani uczestnicy MAL Samogłoska mogą pełnić funkcję lidera lub mentora i wspierać nowych odbiorców w podejmowaniu działań na rzecz Samogłoski. Takie osoby najlepiej wprowadzą nowych uczestników w działania MAL. Jednocześnie odciążą w ten sposób zespół pracowników.

Korzystanie z potencjału lokalnych podmiotów.

Podczas prac badawczych nawiązano kontakt z 4 podmiotami, które deklarują chęć współpracy w ramach działań informacyjnych prowadzonych przez MAL Samogłoska (kontynuacja współpracy). Tabele zawierające informacje o podmiotach, które prowadzą swoją działalność na terenie Młocin, stanowią natomiast doskonały punkt wyjścia do określenia obszaru działań informacyjno-promocyjnych placówki.

4.2. Tworzenie oferty i kreowanie miejsca

Mieszkańcy, którzy wzięli udział w badaniu, prezentują szeroki zakres zainteresowań, wiedzy i zdolności. Niektóre osoby są gotowe do tego, by zajęcia zaplanować i je przeprowadzić. Niektórzy, ze względu na obawy i brak pewności siebie, mogą potrzebować dodatkowego wsparcia. W takiej sytuacji mogą się sprawdzić działania w grupach, można też łączyć osoby o podobnych zainteresowaniach lub tworzyć zespoły ze względu na różnorodne zdolności (np. osoba, która realizuje się organizacyjnie + osoba, która ma „talent”; wspólnie mogą przygotować wieczór z piosenką).

Podczas działań badawczych pojawiło się wiele pomysłów, które mogłyby urozmaicić ofertę Samogłoski. Zgodnie z ideą MAL, to sami mieszkańcy powinni je tworzyć, przy wsparciu zespołu pracowników. Powinni być oni bezpośrednimi inicjatorami i wykonawcami działań, natomiast pracownicy powinni podjąć odpowiednie kroki, aby ich w tym wesprzeć.

Samogłoska mogłaby się angażować w sprawy lokalne (nie tylko kulturalne). Mieszkańcy Młocin są dość zgodni co do lokalnych potrzeb oraz braków – zarówno odbiorcy oferty MAL Samogłoska, jak i mieszkańcy nieobecni w jego działaniach wskazywali podobne obszary. Samogłoska może stać się miejscem spotkań, gdzie omawiane będą tematy istotne dla całej społeczności.

Większość mieszkańców podkreślała, że aby działać w MAL, mieszkańcy nie muszą mieć specjalistycznej wiedzy i nie powinni otrzymywać wynagrodzenia za prowadzone w nim działania. Natomiast niektóre wypowiedzi respondentów mogą wskazywać, że spodziewają się oni zarówno wynagrodzenia, jak i obecności ekspertów.

Ciekawym odkryciem okazało się spotkanie na temat historii Młocin, zorganizowane w czerwcu 2018 roku. Zgromadziło ono wielu nowych mieszkańców, którzy deklaruwali chęć uczestniczenia w takich inicjatywach. Takie wydarzenia mogą być dobrą okazją, aby nawiązać z mieszkańcami mocniejsze relacje, zapraszać ich i angażować w pozostałe działania.

Rekomendacje:

Korzystanie z potencjału Samorządu Mieszkańców Młocin oraz lokalnych organizacji pozarządowych.

Zaangażowanie ich przedstawicieli do współtworzenia Samogłoski i przekazywania wiedzy innym mieszkańcom, a także organizowania spotkań dla mieszkańców o tematyce ogólnej.

Regularne spotkania aktywnych mieszkańców.

Organizacja spotkań, w których udział będą mogli wziąć aktywni odbiorcy oferty MAL Samogłoska. Podczas spotkań można omawiać nowe kierunki rozwoju, planować wydarzenia/ zajęcia/ spotkania, dzielić się swoimi opiniami itd. Na spotkania można zapraszać ekspertów, którzy w zależności od omawianych spraw włączą się do dyskusji i udzielą wsparcia.

Realizacja pomysłów mieszkańców.

Warto wspierać mieszkańców we wszystkich działaniach, które proponują. Sprawy związane z nowymi inicjatywami można omawiać podczas spotkań aktywnych mieszkańców.

Wsparcie merytoryczne mieszkańców.

Organizacja praktycznych warsztatów dla aktywnych mieszkańców, których tematyka byłaby związana z aktualnymi potrzebami Samogłoski. Na przykład warsztatów ze specjalistą ds. pozyskiwania sponsorów, warsztatów z myślenia projektowego i fundraisingu. Mieszkańcy mogliby wykorzystać zdobytą wiedzę w działaniach na rzecz Samogłoski (np. wspólnie stworzyć ofertę sponsorską i pozyskać brakujący sprzęt).

Opracowanie wytycznych na temat współpracy z MAL Samogłoska.

Wytyczne mogą mieć formę dokumentu, kodeksu, krótkich haseł – ich ostateczny format można wypracować wspólnie z aktywnymi mieszkańcami. Głównym przesłaniem powinna być informacja, że mieszkańcy angażują się w działalność MAL bez wynagrodzenia i nie muszą posiadać specjalistycznej wiedzy, aby prowadzić zajęcia lub warsztaty.

Korzystanie z potencjału partnerów.

W ramach działań badawczych nawiązano współpracę z osobami, które chcą się zaangażować w tworzenie oferty Samogłoski. Zarówno Samorząd Studentów UKSW, jak i właściciel

Przystanku Młociny oraz osoby poznane w trakcie spotkania na temat historii Młocin, deklaruwali chęć zaangażowania się działania, które będą realizowane w MAL.

Organizowanie spotkań na temat historii Młocin.

Spotkanie dotyczące historii Młocin zgromadziło niezwykle dużą grupę odbiorców. Wśród uczestników zaobserwowano sporą grupę osób, która próg instytucji przekroczyła po raz pierwszy. Większość stanowili najbliżsi sąsiedzi Samogłoski, którzy w trakcie spotkania deklaruwali chęć uczestniczenia w spotkaniach związanych z historią, kulturą, czy tradycją tego rejonu.

4.3. Zawieranie partnerstw lokalnych i współpraca

W ramach realizowanych działań zmapowano potencjalnych partnerów instytucji. W tym przypadku uwzględniono najbliższe okolice MAL oraz dalsze rejony. Jest to bogata baza podmiotów, które można zaangażować do współpracy stałej.

Ważnym działaniem podczas procesu badawczego były wywiady z lokalnymi liderami. Umożliwiły one określenie potencjalnych obszarów współpracy – stworzono mocne podwaliny do przyszłej kooperacji. MAL Samogłoska posiada wiele możliwości nawiązania trwałych partnerstw, które umożliwią jej wzbogacenie oferty, realizowanie działań na większą skalę, dotarcie do nowych grup odbiorców, prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych.

Rekomendacje:

Opracowanie planów współpracy oraz wzajemnej promocji z poszczególnymi partnerami.

Wszystkie osoby, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione, zadeklarowały chęć współpracy. Dlatego też należy zadbać, aby te relacje umocniły się. Podczas wywiadów ustalono konkretne obszary i metody współpracy. Rekomenduje się utrzymywanie stałego kontaktu z osobami, które wzięły udział w działaniach badawczych oraz realizację ustalonych podczas wywiadów planów.

Dalsze nawiązywanie nowych partnerstw.

Tabele zawierające informacje na temat podmiotów prowadzących działalność na terenie Młocin są gotowym narzędziem, dzięki któremu można określić kolejne kroki w ramach budowania partnerstw lokalnych. Tabele są również użyteczną „mapą” miejsc, do których można docierać z informacją o Samogłosce. Nawiązanie współpracy, na przykład w ramach kolportowania ulotek, może być doskonałym punktem wyjścia do zapoznania się, a docelowo, do rozpoczęcia współpracy stałej z wybranymi podmiotami.

4.4. Działania badawcze – bieżący monitoring i pozyskiwanie informacji

Zrealizowane badanie było pierwszym kompleksowym działaniem tego typu wykonanym w MAL Samogłoska. Warto kontynuować prowadzenie działań diagnostycznych, szczególnie że niektóre z nich nie wymagają dużego nakładu czasu czy środków finansowych – można wykorzystać wypracowane narzędzia. Dodatkowo można wprowadzić pewne modyfikacje do działań organizacyjnych, które również pomogą w pozyskiwaniu nowych informacji na temat odbiorców.

Rekomendacje:

Modyfikacja formularza zapisów na zajęcia i warsztaty.

Warto pozyskiwać dodatkowe informacje, takie jak adres e-mail/ kod pocztowy/ miejsce zamieszkania-dzielnica.

Pozyskiwanie informacji na temat potrzeb uczestników oferty MAL Samogłoska.

W siedzibie Samogłoski można utworzyć „punkt”, gdzie mieszkańcy będą mogli zostawiać propozycje działań, w których chętnie wzięliby udział, oraz swoje dane kontaktowe. To może być np. tablica lub pudełko. Jeżeli pojawią się potrzeby, które są zgodne z już odkrytymi „supermocami” mieszkańców, to będzie można łączyć te osoby – wspólna organizacja wydarzenia/ warsztatu/ zajęć. Pozostałe propozycje powinny być analizowane i omawiane podczas spotkań aktywnych mieszkańców.

Prowadzenie badań ankietowych.

Powtarzanie badań podczas wydarzeń cyklicznych umożliwi śledzenie zmian w grupie odbiorców (czy frekwencja wzrasta lub maleje; czy uczestniczą osoby z nowych lokalizacji czy są to cały czas przedstawiciele tych samych obszarów itd.). Badania realizowane podczas pozostałych wydarzeń umożliwią mapowanie odbiorców Samogłoski i śledzenie frekwencji. Pytania należy modyfikować w zależności od zapotrzebowania.

Opracowanie:

Anna Pietraszko

Zespół badawczy:

Marta Karczewska

Anna Pietraszko

Karolina Walkiewicz

Prowadzenie warsztatów:

Marcin Mitzner

Anna Pietraszko

Karol Wittels

Redakcja i korekta językowa:

Anna Szczeblewska

Warszawa 2018

